

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน
อนุบาล: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. การจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการ
5. ความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา
6. แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
7. หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540
8. ประวัติโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็นมีนักวิชาการหลายท่านสรุปไว้ดังนี้

นพมาศ ชีรเวทิน (2533, หน้า 99) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมา
โดยการพูดหรือโดยการเขียน ซึ่งเมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วทำให้เกิดผล และคนส่วนใหญ่ถือว่าเป็น
สิ่งแสดงความในใจ

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster's Collegiate Dictionary, 1996 อ้างถึงใน สุริย์
เชียวมรกต 2548, หน้า 9) ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ความเชื่อ ทศนะ การพิจารณาหรือการวินิจฉัยหรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจ
เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
2. ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจ และมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้ที่แท้จริง

หรือมุมมองที่เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป

3. การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจพิจารณาดีหรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลตามกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นที่กฎหมายรองรับ

จิตินันท์ เศรษฐกุล (2543, หน้า 5) กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงออกถึงความเชื่อ บางอย่าง เจตคติบางอย่าง และค่านิยมบางอย่างของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งการกระทำอาจไม่สอดคล้องกับการแสดงออกทางความคิดเห็นต่อสิ่งนั้น

นพพร ไพบูลย์ (2546, หน้า 29) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคล อาจเป็นการพูดหรือการเขียน ซึ่งบุคคลนั้นมีความรู้สึจากประสบการณ์เดิมและสภาพแวดล้อมในขณะนั้นอาจนำไปสู่การคาดคะเนหรือแปลผลในพฤติกรรมของบุคคลนั้น แม้อาจไม่ถูกต้องหรือตรงกับความคิดเห็นของผู้อื่นก็ตาม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคล

ออสแคมป์ (Oscamp, 1977 อ้างถึงใน สุริย์ เขียวมรกต, 2548, หน้า 10) สรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น มีดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ อวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัส ซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ดีต่อบุคคลภายนอก

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง กระทำด้วยตนเองหรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความพึงใจและเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก จึงมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็ก

4. ทักษะและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิงหรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียนหรือหน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือต่างกัน ย่อมมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

5. สื่อมวลชนหรือสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

กิตติ สุทธิสัมพันธ์ (2542, หน้า 12 - 13) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย คือ เพศ อวัยวะ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของอวัยวะต่าง ๆ คุณภาพของสมอง

1.2 ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และการศึกษาทำให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น คนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

1.3 ความเชื่อ ค่านิยมและเจตคติของบุคคลต่อเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจจะได้จากการเรียนรู้กลุ่มบุคคลในสังคมหรือจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

1.4 ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีองค์ประกอบดังนี้

2.1 สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของบุคคล เป็นการได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล

2.2 กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล เพราะเมื่อกลุ่มบุคคลอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นไปตามกลุ่มหรือสังคมที่อยู่

2.3 ข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนได้รับ ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงที่บุคคลได้รับแตกต่างกันก็จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้นได้

รีเดอร์ (Reeder, 1971 อ้างถึงใน จุฑาทิพย์ อภิรมย์, 2537, หน้า 12) อธิบายถึงเหตุผลในการให้ความคิดเห็นของบุคคลว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการซึ่งเรียกว่า ความเชื่อและความไม่เชื่อ (Beliefs and Disbelieves) มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เกิดจากปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยแรงดึงดูด (Pull Factors ได้แก่ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ค่านิยม นิสัย และขนบธรรมเนียม

2. ปัจจัยผลัก (Push Factors) ได้แก่ ความคาดหวัง ข้อผูกพัน และการบังคับ

3. ปัจจัยสนับสนุน (Able Factors) ได้แก่ โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

ปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลัก ปัจจัยสนับสนุน เป็นปัจจัยที่รีเดอร์เชื่อว่าเป็นกลุ่มของเหตุผลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ กล่าวคือ การที่มนุษย์จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นย่อมมีเหตุผลในการกระทำแฝงอยู่ทั้งสิ้น และเหตุผลดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่จะประกอบด้วยกลุ่มของเหตุผลหลายประการ ซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างกัน

การวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็นสามารถวัดได้หลายแบบ (สุทนต์ ศรีไสย์ และสุพจน์ บุญวิเศษ, 2547, หน้า 9 - 10) ดังนี้

1. Scaling Technique เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดความคิดเห็นมีอยู่ 2 แบบคือ

1.1 วิธีของ ลิเคิร์ต (Likert Technique) ออกแบบและสร้างโดย ลิเคิร์ต (Likert, 1932) เป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scales) ประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ ที่แต่ละประโยคของผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึกออกมา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การใช้มาตรวัดความคิดเห็นแบบลิเคิร์ตนี้สามารถใช้กับจำนวนข้อได้มาก สามารถครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างกว้างขวาง ถ้านำมาเปรียบเทียบกับวิธีวัดแบบอื่น ๆ

1.2 วิธีของ เทอร์สโตน (Thurstone Technique) วิธีนี้จะประกอบไปด้วยประโยคต่าง ๆ ประมาณ 10 - 20 ประโยคหรือมากกว่านั้น ที่ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงระดับความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กำหนดค่าเอาไว้คือ กำหนดเป็น Scale Value ซึ่งเริ่มต้นจาก 0.0 ถึง 11.0 คือ ประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยไปจนถึงความรู้สึกเป็นกลาง ๆ (Natural Statement) ซึ่งอยู่ในระดับ 5.5 จนถึงระดับ 11.0 ซึ่งเป็นค่าสูงสุดที่เป็นประโยคพึงพอใจมากที่สุด

2. Polling Technique เป็นการหยั่งเสียงประชาชนว่า มหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง ส่วนมากจะนำมาใช้กับการเลือกตั้งของพรรคการเมืองหรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชน ผลของการหยั่งเสียงจะขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ ว่าจะออกมาในลักษณะใด

3. Questionnaire เป็นการใช้แบบสอบถามประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือไม่ดี แบ่งการสอบถามออกเป็น 2 แบบ คือ

3.1 Fixed - Alternative Questions เป็นคำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงไปแล้วให้ตอบตามเรื่องที่ถามเท่านั้น

3.2 Open - Ended Questions เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วนำความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่า เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไร

มอร์แกน และคิง (Morgan & King, 1971 อ้างถึงใน สุริย์ เขียวมรกต, 2548, หน้า 11) เสนอแนะว่า การที่จะให้ใครก็ตามออกความคิดเห็นควรถามกันต่อหน้า ถ้าจะใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบตอบว่า “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” กับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งจะแบ่ง

ความคิดเห็น เป็นระดับ ได้แก่

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. เห็นด้วย
3. ไม่แน่ใจ
4. ไม่เห็นด้วย
5. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เบสท์ (Best, 1977, p. 177 อ้างถึงใน สุริย์ เขียวมรกต, 2548, หน้า 11) เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการบอกความคิดเห็น คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่า ความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไร และสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้

นาคม ชีรสุวรรณจกร (2541, หน้า 19) กล่าวว่า การวัดความคิดเห็น โดยทั่วไปจะต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งผลที่ได้รับจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำหรือมากน้อย วิธีวัดความคิดเห็นส่วนใหญ่จะใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยผู้ตอบจะเลือกคำตอบตามแบบสอบถาม

สรุป ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยการพูดหรือเขียนอาจจะถูกหรือผิดก็ได้โดยอาศัยพื้นฐานจากความรู้ ประสบการณ์การทำงานหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ความคิดเห็นนี้อาจจะได้รับการยอมรับหรือ ปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ และความคิดเห็นอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือหากมีหลักฐานข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ปรากฏขึ้นมา บุคคลอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล เช่น ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อิทธิพลของผู้ปกครอง ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นเป็นอยู่หรือได้ประสบมา สื่อมวลชนหรือสื่อต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้นได้ และในการวัดความคิดเห็น โดยทั่วไปจะต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง การบอกถึงความคิดเห็นก็คือการแสดงให้เห็นถึงคำตอบที่แสดงเป็นจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ การที่จะให้ใครก็ตามออกความคิดเห็นควรถามกันต่อหน้า และถ้าจะใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้

การจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 39) การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้เต็มศักยภาพ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ว่า การเล่าเรียนในบ้านเมืองเรานี้ จะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่งที่ฉันจะอดสาหัสจัดขึ้นให้จงได้ และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล ที่ว่าประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า

การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปูรากฐาน การศึกษาของเด็กไทย รัฐบาลจึงมีการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นมา ข้าพเจ้าจะขอยกมาเฉพาะมาตราที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 24)

มาตราที่ 4 การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญ งอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอด ความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทาง วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการ จัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริม สิทธิหน้าที่ เสรีภาพมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของ ประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองมีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และ เรียนรู้ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึด หลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น

3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา

4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และ การพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่น

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพล

สรุป จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้พยายามกำหนดนโยบายการศึกษาออกมาให้สอดคล้องและ ครอบคลุมกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิทางการศึกษาให้ได้มาก ที่สุด ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษา

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การโดยใช้การวางแผน การจัดองค์กร และการมอบหมายงาน การใช้ทักษะความเป็นผู้นำ และการสร้างแรงจูงใจ ตลอดจน การติดตาม และการควบคุมงาน (Bartol & Martin, 1991)

คุนตซ์ (Koontz, 1964) ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์ การจัดการนั้น การจัดการ หมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่า ผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ธงชัย สันติวงษ์, 2536, หน้า 1)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการของการทำงานและการใช้ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2541, หน้า 5)

ธงชัย สันติวงษ์ (2545, หน้า 21 - 22) กล่าวถึง ลักษณะ การจัดการ ไว้ 3 ด้าน คือ

1. การจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในองค์กร
2. การจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. การจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สรุป การจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผนจัดองค์กร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545)

สิริยา เวียงนนท์ (2551, หน้า 8) ได้สรุปความหมายและขอบข่ายของ “การจัดการ” “การศึกษา” ไว้ว่า การจัดการ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เมื่อนำมารวมความเป็น “การจัดการศึกษา” คือ กระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจัดบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักสูตร การศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี

ดังนั้น การจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาจึงเป็นภาระงานของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนับตั้งแต่ครู อาจารย์ นักการภารโรง ตลอดจนผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ที่จะต้องมีหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนที่สุด โดยมีภารกิจหลัก คือ งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการและมีการกิจรอง คือ งานอื่นที่สนับสนุนการเรียนการสอน การจัดการครูเข้าสอนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และมีผู้กล่าวว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้สามารถบริหารงานต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัวและเสร็จสิ้นในองค์กรของตนเองได้มากที่สุด การกระจายอำนาจการบริหารให้สถานศึกษา/โรงเรียนเป็นฐาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไป (สรรค์ วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง, 2545, หน้า 6)

กระทรวงศึกษาธิการภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงใหม่นั้นได้กำหนดให้สถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายภารกิจการบริหารของสถานศึกษาจากเดิมประกอบด้วย 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการการเงินและพัสดุ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มาเป็น 4 กลุ่มงาน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการ ได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วและ

สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็น สำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 33)

นอกจากนี้หลักการบริหารการศึกษาเอกชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2542 กล่าวว่า สาระเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระหลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลาง ที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สถานศึกษา แต่ละแห่งสามารถ จัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อ เหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการ นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 51) กล่าวว่า งานด้านวิชาการ หมายถึง งานด้านการจัดการเรียน

การสอนทั้งหมด ตั้งแต่เรื่องหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ส่วน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า งานวิชาการหมายถึง การจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ในขณะที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 36) กล่าวว่า งานวิชาการในสถานศึกษา ควรครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การสอนและการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียน ให้ตอบสนองหลักสูตร รวมทั้งเสริมสร้างหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุดเพื่อการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยตรง เพื่อเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเสริมความทันสมัยทางวิชาการแก่ครูโดยตรง
5. การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร กับการประเมินผลมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษา
6. การนิเทศการศึกษาและเรื่องการพัฒนาวิชาชีพสำหรับบุคลากรทางวิชาการของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33 - 38) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายและกิจการจัดการงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของสังคม ชุมชนท้องถิ่นและสภาพแวดล้อม ประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ การนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
2. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้

ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูทำแผนการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถาบันอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงาน การวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานด้านวิชาการ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น การประเมินผล การพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ จัดตั้งและพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใช้

ร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย การจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษาประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา ประกอบด้วย การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา ประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวศึกษากับสถานศึกษา หรือเครือข่ายภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงระบบประกันคุณภาพภายใน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันภายนอก

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ประกอบด้วย การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ประกอบด้วย การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษาต่างเขตพื้นที่การศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ประกอบด้วย การสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ด้านวิชาการ คือ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผลและความสัมพันธ์กับชุมชน

2. การบริหารงบประมาณ

ด้านงบประมาณ คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับ งบประมาณ การเงิน งานพัสดุครุภัณฑ์ และรายรับรายจ่ายของโรงเรียน หลักการบริหารการศึกษาเอกชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวว่า สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะเก้าอี้ กระดาษเขียน แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินลงทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

แนวคิด

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. เพื่อให้ได้ผลิตผล ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ และมี

ประสิทธิภาพ

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงบประมาณ ดังนี้

1. การจัดทำและเสนองบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การบริหารตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผล

การดำเนินงาน

4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
6. การบริหารบัญชี
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 39)

สรุป ด้านงบประมาณหมายถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับ งบประมาณ การเงิน งานพัสดุ

ครุภัณฑ์ และรายรับรายจ่ายของ โรงเรียน

3. การบริหารงานบุคคล

ด้านการบริหารงานบุคคล คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ในโรงเรียน หลักการบริหารการศึกษาเอกชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 กล่าวว่า ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ซึ่งถือเป็น ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่ รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารที่จัดการศึกษาที่ตน รับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทาง การศึกษาอื่นร่วมด้วย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ ผู้เรียน หรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น ที่สุดของการจัดการศึกษาเพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษาและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนรู้การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

แนวคิด

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา

สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว อีสรภายใต้กฎระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดการดำเนินงานบุคคลถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่อง มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน เป็นสำคัญ

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานบุคคล ดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 51)

สรุป ด้านการบริหารงานบุคคลหมายถึงคุณภาพชีวิต ความมั่นคง ความก้าวหน้าในอาชีพ และการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4. การบริหารงานทั่วไป

ด้านบริหารงานทั่วไป คือ การดำเนินงานในด้านธุรการ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียน บริการ ความสัมพันธ์ชุมชน และประชาสัมพันธ์ หลักการบริหารการศึกษาเอกชน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวว่า สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการ ศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัย ชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น อาคารสถานที่ ห้องเรียนและ บรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ส่วน รุ่ง แก้วแดง (2546, หน้า 63) ได้กล่าวถึง อำนาจในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน นิติบุคคลว่า แตกต่างจาก การบริหารโรงเรียนแบบเดิม เนื่องจากต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผน และระบบ

ข้อมูล สำหรับดำเนินงานโดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้นงานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัย สำหรับสนับสนุนงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้นุ้คลากรน้อยและควรให้เป็นบริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One - Stop Service)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 65 - 73) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบข่ายและภารกิจของการจัดการงานบริหารทั่วไปไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ขอบข่ายและภารกิจของการจัดการงานบริหารทั่วไป

1. การดำเนินงานธุรการ ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์สภาพงานธุรการของสถานศึกษาและระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง วางแผนออกแบบระบบงานธุรการลดขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสม จัดบุคลากรรับผิดชอบและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ จัดหาฮาร์ดแวร์ (Hardware) และซอฟต์แวร์ (Software) ให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานธุรการได้ตามระบบที่กำหนดไว้ ดำเนินงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้โดยยึดหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด และคุ้มค่า ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ

2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การรวบรวมประมวลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่จะใช้ในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนข้อมูล รับทราบหรือดำเนินการตามมติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำรายงานการประชุมและแจ้งมติที่ประชุมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับทราบดำเนินการหรือถือปฏิบัติแล้วแต่กรณีประสานการดำเนินงานตามมติการประชุมในเรื่องการอนุมัติ อนุญาต สั่งการ เรงรัดการดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ

3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายการศึกษา ประกอบด้วย การสำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนานุ้บุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ

ในการปฏิบัติการกิจ จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่ การศึกษาและส่วนกลางนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการ และการประชาสัมพันธ์ ประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนา เป็นระยะ ๆ

4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย การจัดให้มีระบบ การประสานงานและเครือข่ายการศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนา เครือข่ายการศึกษา ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาเพื่อแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากร ในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทราบ กำหนดแผน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่ายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่ เครือข่ายการศึกษาของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพและสภาพสถานศึกษา วางแผน การออกแบบ การจัดระบบโครงสร้าง การแบ่งส่วนราชการภายในระบบการทำงานและการบริหารงานของ สถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบในการแบ่ง ส่วนราชการในสถานศึกษา ประกาศและประชาสัมพันธ์ให้ส่วนราชการและประชาชนทั่วไปทราบ ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามโครงสร้าง การแบ่งส่วนราชการที่กำหนด ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงการจัดระบบบริหาร ให้มีประสิทธิภาพและการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กรของสถานศึกษา กำหนดแนวทางการ พัฒนาองค์กรให้ครอบคลุมโครงสร้าง ภารกิจ บุคลากร เทคโนโลยี และกลยุทธ์ในสอดคล้องกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ความสามารถที่เหมาะสมกับโครงสร้าง ภารกิจ เทคโนโลยี และกลยุทธ์ของ สถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย ผลผลิต ตัวชี้วัด ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ติดตามและ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการพัฒนาองค์กรเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและกระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาของสถานศึกษา วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาให้งานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคคลนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ

การศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การสำรวจปัญหาความต้องการจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป จัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป จัดหาสื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทุกด้าน ติดตามประเมินผลการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้ความยืดหยุ่นคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางการวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา บำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัยเหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สรุปประเมินผล และรายงานการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

9. จัดทำสำมะโนผู้เรียน ประกอบด้วย การประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสนอข้อมูลสารสนเทศการสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

10. การรับนักเรียน ประกอบด้วย การให้สถานศึกษาประสานงานดำเนินการแบ่งเขตพื้นที่บริการการศึกษาร่วมกัน และเสนอข้อตกลงให้เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ กำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนด ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในการเข้าเรียน ประเมินผลและรายงานผลการรับเด็กนักเรียนเข้าเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา รับทราบ

11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบและนอกระบบและอัธยาศัย กำหนดแนวทางและเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใด

รูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา ประสาน เชื่อมโยงประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ติดตามประเมินผลการส่งเสริมและประสานงาน การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และ ตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

12. การส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผนกำหนดแนวทาง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมใน กระบวนการวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมของนักเรียนและสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่าง ต่อเนื่อง สรุปและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริมกิจการนักเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรม เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

13. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาความต้องการ ใน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารข้อมูลและผลงานของสถานศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับ ข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมี ส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่น จัดให้มีเครือข่าย การประสานงานประชาสัมพันธ์พัฒนาบุคลากร ผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ พัฒนาบุคลากร ผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ผลงาน ของสถานศึกษา สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ของเครือข่ายประชาสัมพันธ์ ติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับและ นำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาได้เหมาะสมต่อไป

14. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดการระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้างและภารกิจสถานศึกษา วิเคราะห์ความเสี่ยง สภาพการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยง และจัดลำดับความเสี่ยง กำหนดปัจจัยเสี่ยง กำหนดมาตรการป้องกันความเสี่ยง ในการดำเนินงานของสถานศึกษา วางแผนการจัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา ให้บุคลากร

ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำมามาตรการป้องกันความเสี่ยงไปใช้ในการควบคุมการดำเนินงานตามภารกิจ
ดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์มาตรการและวิธีการที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินกำหนด
ประเมินผลการดำเนินการควบคุมภายใน ตามมาตรการกำหนดและปรับปรุงให้เหมาะสม รายงาน
ผลการประเมินการควบคุมภายใน

16. งานบริการสาธารณะ ประกอบด้วย การจัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ จัดระบบ
ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการอื่น ๆ
แก่สาธารณะชน ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา พัฒนาระบบการให้บริการแก่
สาธารณะชน ให้มีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มารับบริการ ประเมินความพึงพอใจงาน
บริการสาธารณะจากผู้มารับบริการ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบงานบริการ
สาธารณะ

17. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น ประกอบด้วย การจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตาม
ความเหมาะสมและศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ให้ผู้ที่รับผิดชอบงานวางแผนการปฏิบัติงาน และ
ดำเนินงานให้เสร็จสิ้นตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ที่ได้รับ
มอบหมาย ประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ปัจจัยภายในด้านบริหารงานทั่วไป คือ การดำเนินงานในด้านธุรการ อาคารสถานที่
กิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาวิเคราะห์สภาพงานธุรการของ
สถานศึกษาและระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง วางแผนออกแบบระบบงานธุรการ
การรวบรวมประมวลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่จะใช้ในการประชุมคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนข้อมูล การสำรวจระบบเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ จัดทำ
ทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา การจัดให้มีระบบ
การประสานงานและเครือข่ายการศึกษา พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนา
เครือข่ายการศึกษา ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษา การศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ
การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพและสภาพสถานศึกษา วางแผนการออกแบบ การจัดระบบ
โครงสร้าง การแบ่งส่วนราชการภายในระบบการทำงานและการบริหารงาน การสำรวจข้อมูลด้าน
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรม
และเทคโนโลยี การสำรวจปัญหาความต้องการจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และ
บริหารทั่วไป จัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานด้านวิชาการ
การกำหนดแนวทางการวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของ
สถานศึกษา บำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อมการประสานงานกับชุมชน
และท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการ ทางการศึกษาของสถานศึกษา

จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสัมภาษณ์ผู้เรียน การให้สถานศึกษาประสานงานดำเนินการ แบ่งเขตพื้นที่บริการการศึกษาร่วมกัน และเสนอข้อตกลง ให้เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ กำหนด แผนการรับนักเรียน การสำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ และนอกระบบและอัยาศัย กำหนดแนวทางและเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การวางแผนกำหนดแนว ทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมของนักเรียนและสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม การศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารข้อมูลและผลงานของสถานศึกษารวมทั้ง ความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน วางแผนการประชาสัมพันธ์ของ สถานศึกษา การกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษา การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้างและการกิจสถานศึกษา วิเคราะห์ความเสี่ยง สภาพการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยง และจัดลำดับความเสี่ยง กำหนดปัจจัยเสี่ยง กำหนด มาตรการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงาน การจัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ จัดระบบ ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการอื่น ๆ การจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตามความเหมาะสมและศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ให้ผู้ที่รับผิดชอบ งานวางแผนการปฏิบัติงาน และดำเนินงานให้เสร็จสิ้นตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย ประเมินผล การปฏิบัติงาน

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหาร อื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและ จัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้น ความโปร่งใสความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และ องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารทั่วไป ดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารงานทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 64 - 65)

สรุป ด้านบริหารงานทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานในด้านธุรการ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียน บริการ ความสัมพันธ์ชุมชน และประชาสัมพันธ์ จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดการจัดการศึกษา

สรรค์ วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง (2545)	กระทรวงศึกษาธิการ (2546)
แบ่งการจัดการศึกษา เป็น 4 ด้าน 1. ด้านวิชาการ 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านการบริหารงานบุคคล 4. ด้านบริหารงานทั่วไป	แบ่งการจัดการศึกษา เป็น 4 กลุ่มงาน 1. งานบริหารวิชาการ 2. งานบริหารงบประมาณ 3. งานบริหารงานบุคคล 4. การบริหารงานทั่วไป

สรุป ในงานวิจัยครั้งนี้จึงได้นำแนวคิดการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป นำมาปรับใช้เป็นกรอบในการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ว่า สภาพการจัดการศึกษาในความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี เป็นอย่างไร นอกจากการจัดการศึกษาและขอบข่ายภารกิจการบริหารของสถานศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึด หลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น

3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา

4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, คำนำ, 2553)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

สถานศึกษาจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักงานอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 3)

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 4)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย

1. โครงสร้าง
2. การจัดหลักสูตร
3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
4. การจัดการเรียนรู้
5. การพัฒนาศักยภาพครู

1. โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เช่น

1. ภาษาไทย
2. วิทยาศาสตร์
3. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
4. สุขศึกษาและพลศึกษา
5. ศิลปะ

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 5)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 6)

2. การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการจัดการขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็น การเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 9)

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ส่วนการจัด การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์ และ โอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 10 - 11)

3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ใน การกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะสำที่จำเป็น สำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ สาระและ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียด เช่น

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1: เข้าใจหน่วยพื้นฐานของชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่ เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2: เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทาง พันธุกรรมวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผล ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1: เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2: เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 8: ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1: ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อุปกรณ์และเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศิลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2: ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3: ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 12 - 14 - 16)

4. การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

การบูรณาการแบบสหวิทยาการ

ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครู ผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 21 - 22)

5. การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครูพี่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนา สร้างสรรค์ให้เป็นระบบ

การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 27 - 28)

การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร เช่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 28)

การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 33)

ความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา

เด็กถือเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ เพราะต่อไปในอนาคตจะต้องเติบโตใหญ่ และกลายเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ชาติเจริญก้าวหน้าได้อย่างทัดเทียมกับนานาประเทศ จะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน” ซึ่งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจุดแรกเริ่มอันเป็นรากฐานสำคัญต้องมาจากการศึกษาระดับอนุบาลหรือการศึกษาปฐมวัย โดยจะฝึกให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการสังเกต รู้จักเปรียบเทียบและทดลองค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ จากธรรมชาติ และประมวลสิ่งที่ได้รับการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีพัฒนาการทางอารมณ์และความคิด

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดให้กับเด็กในกลุ่มอายุ 4 - 6 ปี ให้ได้พัฒนาและเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายที่มุ่งให้มีความพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาได้ดี การพัฒนาเด็กจึงเป็นเรื่องของบุคคลและสถาบัน

ต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชนและสิ่งแวดล้อมตลอดจนองค์กรที่จัดบริการพื้นฐานต้องจัดบริการการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาให้ทั่วถึงจึงถือว่า การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและเด็กไทยทุกคน

แฮมมอนด์ และคณะ (Hammond, et al., 1963) เน้นถึงความสำคัญของการศึกษาระดับนี้ว่า ความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงที่โรงเรียนควรมีต่อเด็กนั้น ย่อมนำไปสู่ความหวังในอนาคต (พัฒนา ชัยพงษ์, 2532) ได้กล่าวย้ำให้เห็นความสำคัญของเด็กวัยอนุบาลไว้ยิ่งกว่าวัยของเด็กที่เรียนในระดับอนุบาล อายุ 3 - 6 ขวบ นั้น เป็นช่วงระยะที่สำคัญของชีวิต ทั้งนี้เพราะร้อยละ 70 - 80 ของเซลล์สมองของมนุษย์จะเจริญเติบโตและพัฒนาในวัยนี้ ฉะนั้นการได้รับการศึกษาที่ถูกต้องจึงนับได้ว่าเป็นการกระตุ้นอันจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สรุปได้ว่า เด็กวัยอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญที่สุดต่อการเรียนรู้ และควรได้รับการพัฒนาในทุกด้าน เพราะเป็นวัยที่ต้องรับการวางพื้นฐานการพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับนี้จึงควรเน้นพัฒนาการดังกล่าว

แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 3 - 5) ได้ให้แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการอยู่บนพื้นฐานที่ว่า พัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะไปได้ดีถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้เคลื่อนไหว มีโอกาสเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคนเด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหา

และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย
สติปัญญา อารมณ์ - จิตใจ และสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป ครูก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เด็ก พัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างกันได้อย่างราบรื่น

สรุป การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก การจัดประสบการณ์ต้องเน้นให้เด็กเป็นผู้กระทำ มีความสนุกสนานในการเล่น ตลอดจนการปรับกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในด้านสังคมและวัฒนธรรม เด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี เป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 มีสาระสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 12)

1. หลักการ เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3 - 6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถาบันการศึกษาและชุมชน

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 2.1 มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
- 2.2 ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
- 2.3 ร่าเริง แจ่มใส มีความสุขและความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- 2.4 มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ
- 2.5 อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตย

2.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย

2.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย

2.8 ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

2.9 มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

2.10 มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยืดอายุเป็นหลัก และอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล

4. ระยะเวลาเรียนใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 - 3 ปีการศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

5. แนวการจัดประสบการณ์กำหนดแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์ คือ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย เป็นประสบการณ์ตรงที่让孩子ได้ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ เด็กและผู้ใหญ่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

6. กิจกรรมประจำวัน ให้จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ครอบคลุม

6.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่

6.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก

6.3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

6.4 การพัฒนาการคิด

6.5 การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ

6.6 การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

7. ลักษณะการจัดให้จัดในรูปแบบของกิจกรรมผ่านการเล่น กิจกรรมที่จัดอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง เกมการศึกษา และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

8. เนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมได้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ

8.1 ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ เด็กทุกคนควรได้รับเพราะจะช่วยให้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุสิ่งของกับเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ประสบการณ์สำคัญ มี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำการใช้

ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว คนตรี การจำแนก และเปรียบเทียบจำนวนมิติสัมพันธ์ และเวลา

8.2 ส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวคิด มี 9 ข้อ คือ ตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนของเรา บุคคล วันสำคัญ ธรรมชาติ รอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคม และการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา

สรุป การประเมินพัฒนาการกำหนดให้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล ขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวัน และมีการรวบรวมผลงานความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต น้ำหนัก ส่วนสูง และสุขภาพของเด็ก และนำผลที่ได้มาวางแผนปรับปรุงการจัดประสบการณ์และกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ปัจจัยการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ด้านบุคลากร

การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ผู้ปกครองและบุคลากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 18) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะสร้างสรรค์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดดูแลเด็กให้มีคุณภาพดี

1.1 บุคลากร

จันทวรรณ เทวรักษ์ (2526, หน้า 46) ได้กล่าวสรุปในแง่จิตวิทยาพัฒนาการวัยแรกเกิดถึง 5 ขวบ เป็นวัยที่การให้การศึกษาอบรมมีผลลึกซึ้งซึ่งเน้นแน่นต่อบุคลิกภาพ และความรู้สึกนึกคิดที่สุด คือ ประสบการณ์ใด ทั้งในทางที่ปรารถนา และไม่ปรารถนา ในช่วงอายุนี้อะไรฝังแน่นเป็นรากฐานต่อ ๆ มา การให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กในวัยต้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมากยิ่งกัมไปทุกแห่งทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความเอาใจใส่ต่อประสบการณ์ และการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้มากมายนัก ด้วยถือกันตามสามัญสำนึกว่าเด็กยังไม่รู้ประสีประสา การเลี้ยงดูอบรมก็แล้วแต่บิดา มารดา และสิ่งแวดล้อมในเยาว์วัยจะชักจูงโน้มน้าวไปแต่ในสังคมที่ก้าวหน้าไปไกลแล้วได้มีการเอาใจใส่ต่อการศึกษาอบรมของเด็กวัยนี้มากขึ้นทุกที วัยต่อ ๆ มาสิ่งที่ผ่านเข้ามาให้เรียนรู้เป็นประสบการณ์ แม้จะสำคัญแต่ก็เป็นรองวัยต้น เมื่อใดที่ความจริงข้อนี้เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นก็พอจะหวังได้ว่า จะมีการให้การศึกษาอบรมแก่เด็กวัยนี้ดียิ่งขึ้น จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเรียน นั่นคือ บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ คนเลี้ยง และท้ายที่สุด ครูหรือผู้ดูแลในโรงเรียนอนุบาลนั่นเอง ซึ่งในเรื่องนี้ ราศี ทองสวัสดิ์ (2528, หน้า 670) ได้ให้ข้อคิดเห็นโดยสรุปว่า ผู้ที่ช่วยให้การศึกษาแก่เด็กระดับนี้เป็นไปแบบไหน ผลจะบังเกิด

อย่างไร้ข้อขัดแย้งอยู่กับบุคคลที่แวดล้อมอยู่ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

1.2 ผู้บริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในทุก ๆ ด้านให้แก่ เด็ก ผู้บริหาร โรงเรียนระดับต่าง ๆ ย่อมมีความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็กปฐมวัย การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ในหลักการจัดการศึกษาดังที่มักจะมีผู้กล่าวเสมอว่า เมื่อก้าวเข้าไปในโรงเรียนอนุบาลก็จะบอกได้ทันทีว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีความรู้ความสนใจด้านการปฐมวัยศึกษาหรือไม่ ในทำนองเดียวกัน เพียงแต่มองไปในห้องเรียนอนุบาล ลักษณะการจัดโต๊ะเก้าอี้ จะบอกได้ทันทีว่าการให้การศึกษาเป็นไป ในลักษณะเตรียมความพร้อมหรือสอนหนังสือแบบประถมศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์กับเด็กวัยปฐมวัยเต็มทีนั้นผู้บริหารสถานศึกษาก็น่าจะมีคุณลักษณะที่ช่วยจัดสภาพแวดล้อมของเด็กดังนี้

1.2.1 เป็นผู้มีความรู้ในหลักการจัดปฐมวัยศึกษา

1.2.2 สามารถพิจารณาตัวผู้ทำงานได้เหมาะสม

1.2.3 เป็นผู้เฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ

1.2.4 เป็นผู้ที่มีใจกว้างไม่หวงวิชา

1.3 ครู

ครูอนุบาลมีบทบาทและหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการให้คำแนะนำ ดูแล เลี้ยงดู ตลอดจนจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต สามารถช่วยเหลือตนเอง และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ซึ่งเตรียมความพร้อมแก่เด็กในการเรียนชั้นสูงขึ้น และเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป ครูอนุบาลจะต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นครู เป็นตัวแทนพ่อแม่ ตลอดจนเป็นเพื่อนของเด็กไปในขณะเดียวกัน การที่ครูอนุบาลจะสามารถดำเนินการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวได้มากเพียงใดนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในตัว ของครูเองครูอนุบาลนอกจากจะต้องรู้บทบาทของตนเองแล้วยังจะต้องรู้ถึงหน้าที่ตนเองด้วย

น้อมฤดี จงพยุหะ (2518, หน้า 230) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู อนุบาลว่า ครูควรจะได้รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคน ได้รู้จักชื่อ นามสกุล และประวัติสั้น ๆ เกี่ยวกับครอบครัวของเด็กเพื่อจะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญและความอบอุ่นใจยิ่งขึ้นที่ครูแสดงว่า ครูสนใจเรื่องส่วนตัวของตน ครูควรเอาใจใส่เด็กทุกคน และให้ความสนใจแต่ละคนเท่า ๆ กัน จัดที่ นั่งให้เหมาะสมและแนะนำให้รู้จักกัน มีการปฐมนิเทศเกี่ยวกับสถานที่ ข้อบังคับ กฎบางข้อที่เด็กพอจะทำได้ โดยไม่กับข้องใจในระยะแรก รวมทั้งแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในโรงเรียนด้วย

พะยอม อิงคตานุวัฒน์ (2521, หน้า 81) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูอนุบาลว่า “เด็กจะเกิดทุนความสามารถของครู ถ้าครูเป็นคนยุติธรรม เห็นอกเห็นใจและมีความเข้าใจในนักเรียน ครูจะเป็นภาพพจน์ของค่านิยมในสังคมที่นักเรียนจะพยายามเลียนแบบ นอกจากนั้นแล้วครูยังสามารถควบคุมและปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามให้กับนักเรียนอีกด้วย”

ครูอนุบาลสำคัญยิ่งในสถานศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนสมองที่ต้องใช้ความรู้ สติปัญญา ความสามารถ ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในหน้าที่บรรลุลักษณะประสงค์ ได้แก่

1. การสอน ได้แก่ การเตรียมและจัดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กเทคนิคการสอน ควบคุมดูแลเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก
2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อฝึกอบรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และปรับตัวเองได้ด้วย มุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีประสบการณ์ขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และช่วยเหลือตนเองได้
3. ความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนร่วมงาน และพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก ครูอนุบาลต้องเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งต่อเพื่อนร่วมงานและพ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็ก เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็ก มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันภายในสถานศึกษาและทางบ้านช่วยให้เกิดความรักใคร่ นับถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ประดินันท์ อุปรมัย และอรสา กุมาริปลูกหุด (2524, หน้า 158) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูอนุบาลไว้ “ครูควรจะต้องกายสะอาด สุภาพ มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองกับทุกคน พูดจาไพเราะอ่อนหวาน เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจและไว้วางใจในตัวครู”

เบญจา แสงมะลิ และคณะ (2516, หน้า 12 - 14) ได้กล่าวถึง บุคลิกลักษณะของครูอนุบาลพอสรุปได้ดังนี้

1. รักเด็ก ครูอนุบาลหรือผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กจะต้องมีนิสัยรักเด็กอย่างแท้จริงเป็นความรู้สึกละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล
2. ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูอนุบาลควรจะเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มง่าย ดูร่าเริง แจ่มใส ทำให้ผู้ที่ใกล้ชิดรู้สึกอบอุ่น
3. เมตตากรุณา ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา จะทำให้เด็กว่าง่ายและเป็นคนดี
4. อารมณ์ดี ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่ายไม่โมโหง่าย ไม่ตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป และมีอารมณ์ร่วมกับเด็กด้วย
5. ใจเย็น ครูอนุบาลจะต้องเป็นคนใจเย็น เนื่องจากอยู่กับเด็กเล็ก ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กจะมีอยู่เสมอ บางครั้งเกี่ยวข้องไปถึงผู้ใหญ่ด้วย จึงต้องหัดให้เป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟัง พิจารณา

เรื่องราวและชี้แจงอย่างมีเหตุผล

6. อดทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูจะต้องฝึกตนเองให้มีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจและทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างมากในการฝึกฝนอบรมเด็ก

7. ขยัน ต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ไม่เบื่อง่ายในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอไม่ดูค้าย ขยันทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี

8. ซื่อสัตย์ ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม

9. คติธรรม ผู้ที่สอนเด็ก ๆ ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง การอยู่กับเด็กนั้นจะพบปัญหาซึ่งเด็กกระทำอยู่เสมอ จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ตัดสินตามเหตุผลโดยวางตนเป็นกลาง

10. ตัดสินใจดี ผู้ที่อบรมดูแลเด็กนั้นต้องเป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีความรอบคอบเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถตัดสินใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแก้ปัญหาได้บุคลากรเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนางานโรงเรียน การดำเนินงานหรือการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับบุคลากร ถ้าบุคลากรมีการพัฒนาอยู่เสมอ งานนั้นย่อมดำเนินไปอย่างราบรื่นในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใกล้ชิดให้คำแนะนำ ดูแลเด็ก และมีจิตใจรักเด็กอย่างแท้จริง การพัฒนาบุคลากรเป็นงานสำคัญยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน เพราะการได้คนที่มีความรู้ความสามารถมาทำงานร่วมกัน เมื่อเวลาผ่านไปวิทยาการต่าง ๆ เจริญมากขึ้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถกับเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย (2536, หน้า 57 - 58) กล่าวว่า การพัฒนาครูในสถานศึกษาระดับอนุบาล อาจจัดได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การฝึกอบรม เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ และแนวความคิดเฉพาะเรื่องอาจทำได้โดยโรงเรียนจัดเอง ร่วมกับกลุ่มโรงเรียนอื่น ร่วมกับหน่วยงานอื่น และวิทยากรจะต้องมีความรู้ความสามารถ

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการให้ความรู้และแนวคิดควบคู่ไปกับการให้ครูผู้สอนได้ลงมือปฏิบัติ

3. การศึกษาดูงาน เป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอน ได้ศึกษาและดูเทคนิคของบุคลากรในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีผลงานดีเด่น และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงวิชาการปฐมวัยศึกษา

4. การศึกษาต่อ เป็นการพัฒนาให้ครูผู้สอนได้รับทั้งความรู้ ความสามารถ และแนวความคิดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสร้างเด็กระดับอนุบาล ครู

จะต้องให้เด็กมีความเชื่อมั่นได้ว่าจะเป็นผู้นำของเด็กได้โดยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนและมีคุณลักษณะที่ดีของความเป็นครู ตลอดจนตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของการเป็นครูและที่สำคัญที่สุดก็คือ ครูควรมีการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่เด็กอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ซึ่งถือเป็นอนาคตของชาติในโอกาสต่อไป

1.4 พี่เลี้ยง

พี่เลี้ยง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูมีส่วนส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนส่วนมากจะมีผู้ทำหน้าที่ช่วยครูด้วย เนื่องจากปริมาณของเด็กต่อห้องเรียนสูงครูไม่อาจทำหน้าที่ตามลำพังได้เต็มที่ พี่เลี้ยงจึงเป็นบุคคลหนึ่งที่จะช่วยเตรียมงานได้ เช่น เริ่มตั้งแต่การเตรียมน้ำสำหรับเด็กใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ตั้งแต่เช้า หากวันไหนจะมีการวาดภาพด้วยนิ้วมือ พี่เลี้ยงก็อาจทำหน้าที่ในการเลี้ยวแปรงไว้ให้ตลอดจนเตรียมวัสดุอื่น ๆ ให้หากมีเวลาว่างในตอนบ่ายก็อาจช่วยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น การฝึกกระดากสำหรับทำเกมการศึกษา เมื่อเด็กเรียนแล้วก็จะเป็นผู้ที่ช่วยทำความสะอาดเครื่องเล่น ที่วางของ เติมน้ำแจกัน ไม่ไปประเภทพลูด่าง หรือไม่ในร่มอื่น ๆ ให้เจริญงอกงาม คอยลิดใบที่เหลืองออกทิ้ง การจัดห้องให้เรียบร้อยน่าอยู่นี้จะเป็นผลดีต่อเด็ก เพราะในวันรุ่งขึ้นเมื่อเด็กมาโรงเรียนจะเริ่มค้นวันใหม่ด้วยความสดชื่น ได้พบกับสภาพแวดล้อมที่สดชื่นมีระเบียบเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่เด็กการจัดผู้เข้าทำหน้าที่พี่เลี้ยงจึงต้องพิจารณาจัดผู้ที่มีความละเอียดอ่อน รักเด็ก จะต้องคอยช่วยเหลือเด็กยามจำเป็นด้วย จะต้องเป็นคนที่รักความสะอาด เพราะจะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เด็กด้วย (โสภิตอนงค์ บุญช่วย, 2530, หน้า 43)

สรุป บุคลากรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กจะต้องรู้จักและเข้าใจเด็กต้องเอาใจใส่และสนใจเด็กทุกคน ต้องมีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใสมีเมตตากรุณาแก่เด็กทุกคน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม เป็นสภาพที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดอาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนบรรยากาศการเรียนเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาแก่ผู้เรียน เช่น อุปกรณ์การเรียน เครื่องเล่นต่าง ๆ ได้แก่ บล็อก บ่อทราย อุปกรณ์อื่น ๆ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาการเรียน

บุญเสริม พูลสงวน (2530, หน้า 5) กล่าวว่า “สิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเกิดขึ้นได้เองในธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วมีผลเกี่ยวกับตัวเราไม่ทางตรงหรือทางอ้อม ถือว่า

สิ่งนั้นเป็นสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น” สิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น

พรณี ชูทัยเจนจิต (2529, หน้า 173) ได้กล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดความสามารถทางสติปัญญา และสิ่งแวดล้อม จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระดับสติปัญญาต่อไป ภายในขอบเขตที่พันธุกรรมวางไว้ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในวัยเด็กจะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงขีดความสามารถที่แต่ละคนมีอยู่การจัดสภาพแวดล้อม

กรมวิชาการ (2540 ค., หน้า 101) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาว่า มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้นการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่อง ขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อ และ เครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกรับรู้ มั่นใจและมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

1. พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครู
  - 1.1 ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
  - 1.2 ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่อง หรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
  - 1.3 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
  - 1.4 อุปกรณ์เครื่องใช้ของครู เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวครู ฯลฯ

1.5 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมประสบการณ์หรือมุมเล่น สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมุติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมประสบการณ์อย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมประสบการณ์อย่างน้อย 3 - 5 มุม

3.2 ควรได้มีการผลัดเปลี่ยนชื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจเด็ก

3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุม ประสบการณ์ เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ครูอาจจัดให้มีการเลี้ยงตัวหนอน หรือผีเสื้อตัวฟ้าใส่กล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

3.4 ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่นพร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณโรงเรียน และบริเวณรอบนอกโรงเรียน ดูแลรักษาความสะอาด ต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบ ๆ บริเวณโรงเรียน จัดที่ติดข่าวประชาสัมพันธ์ผู้ปกครอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

บริเวณสนามเด็กเล่น

ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หิน พื้นสำหรับเล่นของเด็กที่มีล้อรวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทรายพร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรงปลอดภัยอยู่เสมอ และหมั่นดูแลเรื่องความสะอาดที่นั่งเล่น พักผ่อน จัดที่นั่งไว้ได้ดินไม่มีร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ

หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง

บริเวณธรรมชาติ

ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณโรงเรียนมีไม่มากนักอาจปลูกพืชใน กระบะหรือกระถาง

ดังนั้นการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมระดับอนุบาลศึกษา เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากครูจะต้องสามารถนำแนวการจัดประสบการณ์มาวางแผนการจัด อย่างดีแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของ เด็กด้วย

สรุป ด้านการจัดสภาพแวดล้อมต้องเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการและความต้องการของ เด็กและหลักสูตร โดยเน้นความปลอดภัย สะอาด ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวเองของเด็กเด็ก ต้องรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ ปลอดภัยและมีความสุข

3. ด้านการจัดประสบการณ์

ความสำคัญในการจัดประสบการณ์ เป็นการเน้นให้เด็กได้รู้จักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ เด็กได้พบเห็นและปฏิบัติเป็นประจำได้เขียนไว้เป็นแผนการใช้ตามตารางปฏิบัติและในการจัด กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนนั้น ครูควรคำนึงถึงลักษณะวิชา สภาพของผู้เรียน ความต้องการ ของผู้เรียน ฯลฯ เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2534, หน้า 1) ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
2. อบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังให้เด็กสามารถช่วยตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข

3. ปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรักในศิลปวัฒนธรรมประเพณีดีงาม
4. เตรียมเด็กให้มีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

หลักสูตรอนุบาล พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดปรัชญาการจัดการศึกษา และอบรมเลี้ยงดู เด็กแรกเกิด - 6 ปี บนพื้นฐานของการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และความจำเป็นที่ต้อง พัฒนาเด็กให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 10)

เบญจา แสงมะลิ (2527, หน้า 5) ได้ให้แนวคิดถึงการจัดการศึกษาระดับอนุบาลเกี่ยวกับ บทบาทครูกับการศึกษาอนุบาลว่า “ธรรมชาติของเด็กไม่เปลี่ยนแปลง แต่สังคมเป็นสิ่งที่

เปลี่ยนแปลง ครูต้องเข้าใจพร้อมให้ความรักความอบอุ่นและช่วยเหลือเด็ก คิดเป็น มีเหตุผล และเป็นคนที่มี คุณภาพของสังคม”

เยาพา เดชะคุปต์ (2528, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ควรจัดในลักษณะของ “การเล่นปนเรียน” ซึ่งจะสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กในวัยนี้มากที่สุด และในการสอนก็ควรจัดในรูปของการเตรียมความพร้อม หรือการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิด ความคิดรวบยอดจากการเล่น การกระทำ และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองในการจัด กิจกรรมไม่ควรเน้นการอ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ แต่ควรให้เด็กได้รับการฝึกการเตรียม ความพร้อมเพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

แกทซ์ (Katz , 1987, p. 104) ได้เสนอหลักในการจัดการศึกษา ควรยึดขอบข่ายต่อคำถาม ที่ว่า “เด็กต้องการอะไร” Katz เห็นว่าพื้นฐานความต้องการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใหญ่ต้องรู้ว่า มี อะไรบ้างและจะตอบสนองอย่างไรจึงจะพัฒนาเด็กอย่างได้ผล ควรใช้กฎแห่งการตอบสนองเด็ก โดยยึดถือตัวเด็กเป็นกฎแห่งผลดีที่สุด โดยการให้คิดว่า การให้ประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กในด้าน ความเอาใจใส่ ความรัก การกระตุ้น ความเป็นอิสระ ความแปลกใหม่และการมีสิทธิ์เลือกทำ กิจกรรม สิ่งเหล่านี้ควรให้จำนวนตอบสนองที่เพียงพอ และความถี่ในการทำ ควรตั้งคำถามถามว่า สิ่งที่เด็กต้องการนั้นมีอะไรบ้างและสามารถพัฒนาทุกส่วนนี้ได้ทั้งหมด ขอบข่ายการจัด ประสบการณ์ให้กับเด็กควรครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของเด็กให้เด็กพัฒนาไปสู่ จุดหมายปลายทางได้ ซึ่งสรุปได้ว่า

1. เด็กต้องการความรู้สึกลดค้ำอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่ผู้ใหญ่ให้ความอบอุ่น เท่านั้น แต่ต้องให้ความปลอดภัยหรือความมั่นคงแก่เด็ก
2. เด็กทุกคนต้องการความเพียงพอ หรือความสามารถที่จะทำ ควรสร้างเสริมเด็กให้มี ความคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนดี โดยความคิดคำนึงนั้นให้อยู่ในขอบเขตที่เพียงพอไม่ใช่ว่าตนเอง ดีเกินความจริง
3. เด็กทุกคนควรมีความรู้สึกรักหรือประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตของเขาในทางที่ดีว่าชีวิตมีคุณค่า ความพอใจอย่างมีเหตุผล ความสนใจ และความแท้จริง ดังนั้นควรทำในสิ่งที่เด็กรู้สึกชีวิตของเขาเป็นของจริง
4. เด็กมีความต้องการให้ผู้ใหญ่หรือเพื่อนเด็กอื่น ๆ ให้เขาร่วมตัดสินใจด้วย ประสบการณ์ตนเอง ปล่อยให้เรียนรู้และตัดสินใจที่จะกระทำกิจกรรมอะไรด้วยตนเอง
5. เด็กต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับเด็กว่ามีอำนาจในตัวเองในเรื่องของการมี ประสบการณ์ที่กว้างขึ้น

6. เด็กต้องการผลที่ดีที่สุดจากการสนองตอบกลับจากผู้ใหญ่และเพื่อน ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติที่ควรแก่เด็ก ได้แก่ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความใจดี เมตตา การยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นความต้องการทั้ง 6 ประการนี้ ควรเป็นหลักของความคิดริเริ่มที่ผู้ใหญ่ควรจัดให้เด็กสำหรับชีวิตที่มีคุณค่าแก่เด็กทุกคน การจัดแนวประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาล ถือเป็นหัวใจหลักในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก แคทซ์ (Katz, 1983) กล่าวเพิ่มเติมว่าการจัดแนวประสบการณ์ให้สำหรับเด็กอนุบาลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของเด็กนั้น ควรมีแนวทางการพัฒนาสติปัญญาโดยการที่เด็กค่อยเรียนรู้ในกลุ่มเล็กทำกิจกรรมร่วมกันในโครงการต่าง ๆ เพื่อที่สนองตอบประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็ก ควรให้เด็กมีโอกาสสังเกต ทดลอง สอบถาม และเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่าง ๆ รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคม ไม่นั่นให้สอนเนื้อหาทางวิชาการแนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ (2536, หน้า 18 - 19) ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กให้เด็กพัฒนาผ่านจากการเล่น การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติจัดให้มีบรรยากาศใกล้เคียงกับบ้านและชุมชน สร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ในระบบการเรียนรู้ของเด็กให้อบอุ่นอย่างฉันทน์พี่น้อง ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ ให้เด็กมีโอกาสลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กิจกรรมที่จัดให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทันต่อเหตุการณ์ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจได้คิดด้วยตนเอง อย่างเหมาะสมกับวัย ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้ผู้ปกครอง หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เด็ก

สรุป ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดแนวประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ จัดบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเป็นประสบการณ์ตรงให้เด็กมีโอกาสลงมือปฏิบัติสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้วย

4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะพ่อแม่คือครูคนแรกของเด็ก การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง จะมุ่งเน้นที่การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้สาระความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในเรื่องพัฒนาการ โภชนาการ การดูแลสุขภาพอนามัยมากกว่าการเสริมสร้างทักษะและเจตคติ จึงได้เกิดการจัดการศึกษาแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ตัวอย่างของการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษา อาทิ การเข้ามาเป็นอาสาสมัครในโรงเรียน เช่น ช่วยจัดทำของเล่นผลิตสื่อ ซ่อมแซมเครื่องเล่นสนามช่วยประกอบอาหารว่างและ

อาหารกลางวัน ซึ่งหลักการและวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 20 - 24)

หลักการสร้างความสัมพันธ์

หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง มีดังนี้

1. การประสานสัมพันธ์ ต้องดำเนินการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ มียุทธวิธีที่ชัดเจนไม่ว่าจะใช้สื่อประเภทใดก็ตาม เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อบุคคล ซึ่งมีโครงการและระยะเวลาที่แน่นอน ประการสำคัญต้องสามารถดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอ
2. โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ไม่ควรรอให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเป็นฝ่ายริเริ่ม
3. การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนต้องดำเนินการสื่อสารสองทาง และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะรากฐานของการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน
4. การนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผล ควรเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษาสมาคมผู้ปกครองและครูหรืออาสาสมัครดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ป้ายนิเทศ จดหมายข่าวหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
2. สื่อกิจกรรม ได้แก่ จัดการประชุม ปฐมนิเทศก่อนเด็กมาโรงเรียน ประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน เยี่ยมบ้านเด็ก จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมห้องเรียน
3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสารหรือสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน
4. สื่อบุคคล ได้แก่ เด็กและบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียนใช้หลักการสื่อสารสองทาง และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

นอกจากการประสานสัมพันธ์ด้วยสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว โรงเรียนควรมีเทคนิคในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ดังนี้

1. ให้ข่าวสารข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจปรัชญาและหลักการของโรงเรียน และสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กให้สอดคล้องกับทางโรงเรียน

2. ครูสามารถใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ในการให้ข่าวสารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาแสดงความคิดเห็น การส่งจดหมายข่าวสารสองทาง จุลสาร โทศัพท์ การสนทนาพูดคุย การเยี่ยมบ้าน โดยมีขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ดังนี้

2.1 มีการเตรียมการ

2.2 มีการประเมินความต้องการของผู้ปกครอง

2.3 มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครอง

2.4 มีการเสนอแนะให้ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนตามความสมัครใจและความสามารถ

3. โรงเรียนควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองดังนี้ กำลังในการพัฒนาเด็ก

3.1 ให้การยอมรับและให้เกียรติแก่ผู้ปกครองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

3.2 ผู้ปกครองจะให้ความร่วมมืออย่างดี หากกิจกรรมนั้นมีประโยชน์ต่อเด็กและเป็นกิจกรรมที่ง่ายไม่เสียเวลาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะจะทำให้โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีความเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งการสร้างสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องประสานสัมพันธ์กันสองทางโดยใช้กลยุทธ์วิธีที่หลากหลาย เช่น การประชุมร่วมกัน การใช้สื่อประชาสัมพันธ์การเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและการจัดกิจกรรมร่วมกัน

สรุป การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งร่วมประเมินผลเพื่อรับรู้และแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

5. ด้านพัฒนาการของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531 ก, หน้า 4) กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาว่า เด็กวัยแรกเกิดถึง 6 ปี มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน และเป็นระยะที่พัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางสติปัญญา ฉะนั้นเด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดประสบการณ์ที่เหมาะสม จึงเป็นเด็กที่ด้อยโอกาสและมีผลทำให้การเรียนรู้ในระยะต่อมาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร พ่อแม่และครูจะต้องเข้าใจว่าการเรียนรู้และความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้นถึงแม้จะเกิดขึ้นเองบ้างได้ตามสภาพแวดล้อมของเด็กแต่ละคน แต่จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อมีสิ่งกระตุ้นเร้าให้เด็กได้สังเกต สัมผัส ทดลอง ค้นหา แก้ปัญหา และใช้ภาษาเพื่อให้มี

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ สอดคล้องไปกับระดับการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก

1. การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก

การเจริญเติบโตและการพัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ สิ่งติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิดและสิ่งแวดล้อมของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531 ก, หน้า 5)

การเจริญเติบโตและการพัฒนาการมีความหมายต่างกัน

การเจริญเติบโต หมายถึง การเพิ่มขนาดของร่างกาย หรือส่วนหนึ่งของร่างกาย ซึ่งสามารถวัดได้ เช่น ความสูง น้ำหนักตัว เป็นต้น

พัฒนาการ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้นและดีขึ้นตามช่วงวัยของชีวิต เช่น เด็กอายุ 2 เดือน เมื่อจับนอนในท่าคว่ำจะสามารถยกหัวพ้นพื้นได้มองตามสิ่งของเคลื่อนที่เคลื่อนไหวในระยะสั้น ๆ ได้ เด็กอายุ 12 - 18 เดือน เดินได้ พูดได้ รู้จักคำ และความหมายของสิ่งของ เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531 ก, หน้า 7) กล่าวว่า การที่เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการตามปกติหรือช้ากว่าปกติ นอกจากจะขึ้นอยู่กับพันธุกรรมหรือทุนเดิมของเด็กแล้วยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ คือ

2.1 อาหาร อาหารมีความสำคัญต่อชีวิตตั้งแต่เด็กอยู่ในท้องแม่ เด็กจำนวนมากขาดสารอาหารตั้งแต่อยู่ในท้องแม่และมีน้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่า 2,500 กรัม ระยะหลังคลอดถึง 6 เดือน เป็นระยะที่เด็กควรได้รับอาหารมากที่สุด คือ นมแม่ ซึ่งมีคุณค่าทุกอย่างพร้อม เมื่อเด็กอายุ 3 เดือน ควรเริ่มให้อาหารเสริมโดยเริ่มทีละอย่างและทีละน้อยจนเด็กได้รับอาหารเสริมครบ 5 หมู่ คือ เนื้อสัตว์ ข้าว ผัก และผลไม้ และไขมัน เด็กต้องการอาหารในปริมาณและคุณภาพที่พอเพียงกับความต้องการของร่างกาย เรื่องของอาหารและโภชนาการมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง เมื่อเซลล์สมองมีการเจริญเติบโตดี และเด็กได้รับสิ่งกระตุ้นเร้าทางสติปัญญา ความรัก ความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู เด็กก็จะมีพัฒนาการสติปัญญา และพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดีตามไปด้วย

2.2 ความรักและความเอาใจใส่ เป็นรากฐานที่สำคัญมาก ถ้าพ่อแม่และครุมีความเข้าใจเด็กรู้จักตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสมและสามารถสร้างความผูกพันทางใจกับเด็กได้ อย่างดีแล้ว เด็กจะมีอารมณ์แจ่มใส เจริญเติบโตไว ร่าเริงน่ารัก เมื่อโตขึ้นจะมีความเชื่อมั่นตัวเองและมองโลกในแง่ดี รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างดีด้วย ฉะนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กสมองดี เรียนดี มีน้ำใจดีงาม เราต้องปูพื้นฐานทางด้านจิตใจกับเด็ก ด้วยการอยู่

ใกล้ชิดดูแลเด็กรู้จักชื่นชมความสามารถต่าง ๆ ที่เด็กทำได้ ทารกที่กินนมแม่จะได้รับสัมผัสทางกาย และความอบอุ่นทางจิตใจในขณะที่แม่อุ้มลูกมองหน้าลูก ยิ้มกับลูก ความใกล้ชิดสนิทสนมนี้มีส่วนช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กอีกทางหนึ่งด้วย เมื่อเด็กโตขึ้นควรให้โอกาสเด็กทำอะไรด้วยตัวเองบ้าง เช่น ให้เด็กกินเอง ให้รู้จักรับประทานอาหารเอง แม้จะหกเลอะเทอะบ้างในระยะแรก การให้เด็กรู้จักช่วยตัวเองในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านดีขึ้นซึ่งทำให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ ต่อไปได้ดีด้วย พ่อแม่และครูจึงจำเป็นต้องเข้าใจให้แน่ชัดว่าความรัก ความเอาใจใส่เด็กไม่ได้หมายถึงการคอยดูแลช่วยเหลือเด็กตลอดเวลา จนเด็กแทบไม่มีโอกาสเป็นของตัวเองไม่มีความภูมิใจในตัวเอง เด็กที่อยู่ในวัย 3 ขวบขึ้นไป เป็นเด็กที่มีความคิดริเริ่ม และอยากใช้ความคิดของเขาเอง การใช้ภาษาจะดีขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นวัยที่ผู้ใหญ่ต้องสนใจในสิ่งที่เขาพูดและเต็มใจที่จะอธิบายและตอบคำถามเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กมีกำลังใจมีความกล้าและเชื่อมั่นในตัวเองเมื่อโตขึ้น

2.3 การเล่น การเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน ในขณะที่เด็กเล่นเด็กจะใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ฝึกการใช้ภาษา ฝึกการแก้ปัญหา เรียนรู้การปรับตัว และได้ผ่อนคลายความตึงเครียด พ่อแม่ และครูจึงควรเข้าใจในคุณค่าของการเล่น เตรียมอุปกรณ์และกิจกรรมการเล่นให้เหมาะสมเพื่อให้การเล่นเกิดประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด

2.4 การฝึกทางภาษา ประสบการณ์ทางภาษาโดยเฉพาะการฟังและการพูดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กมาก การที่พ่อแม่พูดคุยกับลูกตั้งแต่ลูกยังพูดไม่ได้ ดูผิวเผินเหมือนเป็นสิ่งเหลวไหล แต่ที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กควรได้รับประสบการณ์ทางภาษาจากการรู้จักชื่อ สิ่งของ บุคคล สิ่งที่ทำในชีวิตประจำวัน เช่น ฟังเพลง ร้องเพลง ฟังนิทาน และเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเด็กอยู่ในวัย 3 - 6 ขวบเด็กจะมีความสนใจในการฟังและพูดมากขึ้น ฉะนั้นผู้ใหญ่ควรฟังเด็กเล่าเรื่องที่เขาสงสัยตอบคำถามของเด็กรับฟังความคิดเห็นของเด็กเสมอ ควรหาหนังสือนิทานมาอ่านให้เด็กฟัง หาดูภาพให้เด็กดูและชวนเด็กพูดคุย การตอบและถามคำถามเด็ก การเล่นเกมที่เด็กต้องใช้ภาษา เป็นสิ่งที่พ่อแม่และครูควรนำมาใช้กับเด็กในวัยนี้มากที่สุด การที่เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาดีเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเด็กจะสามารถบอกความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตนได้ ผู้ใหญ่ก็จะสามารถสอนสิ่งต่าง ๆ ตามเหตุและผลเป็นการวางพื้นฐานของการใช้ภาษาและความคิดอย่างมีเหตุผลซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กในด้านอื่น ๆ อย่างยิ่ง

2.5 ภาวะแวดล้อม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริม หรือสกัดกั้นพัฒนาการเด็ก คือ สิ่งแวดล้อมของเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน สิ่งแวดล้อมที่สำคัญต่อเด็กอย่างยิ่งก็คือตัวบุคคลซึ่งได้แก่ พ่อแม่และครู ครอบครัวมีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกอบอุ่นราบรื่น พ่อแม่ยอมรับสภาพ

และความสามารถของลูก มีความขัดแย้งในการอบรมลูกน้อยที่สุด สุขภาพจิตและกายของพ่อแม่ เป็นปกติ จะช่วยให้พัฒนาการของเด็กดำเนินไปได้ดี เมื่อเด็กมาโรงเรียนความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครูกับเด็กและเด็กกับเด็กมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และจิตใจของเด็กมากครู จึงเป็นผู้ที่มีความรักความเข้าใจเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจและ วางใจในตัวครู กล้าพูด กล้าแสดง สิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็กคือ ตัวบุคคลที่เด็กยึดเป็น ตัวแบบการสอนเด็กให้เก่งให้ดีนั้นวิธีที่ดีก็คือการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก กิริยาท่าทางการกระทำ ทุกอย่างของ ผู้ใหญ่เป็นสื่อให้เด็กเลียนแบบ ฉะนั้นเมื่อเด็กทำผิด สิ่งแรกที่ผู้ใหญ่ควรพิจารณาคือ สิ่งแวดล้อมของเด็ก การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่สิ่งแวดล้อมหรือตัวผู้ใหญ่ด้วย ไม่ใช่ที่ตัวเด็กเพียง อย่างเดียว

3. การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531 ก, หน้า 12 - 24) กล่าวว่าไว้ว่า พัฒนาการ เด็กอาจแบ่งเป็นสี่ด้าน คือ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ - จิตใจ และ สติปัญญา ด้านที่สังเกตเห็นได้ ชัดเจน คือ ด้านร่างกาย ซึ่งหมายถึงความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ที่ใช้ในการ เคลื่อนไหว ทรงตัว ยืน วิ่ง รวมทั้งความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ประสาทสัมผัสพัฒนาการ ด้านสังคม ได้แก่ ความสามารถของเด็กในการช่วยตนเอง และปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข พัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นเรื่องของอารมณ์ที่เด็กมีความรู้สึกต่าง ๆ เช่น รัก สนใจ กลียุติ ไม่พอใจ โดยที่เด็กรู้จักควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถของเด็กในการรับรู้ การเข้าใจสิ่งต่าง ๆ การใช้ เหตุผล การแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกโดยการใช้ภาษาในการสื่อความหมายเป็นส่วนใหญ่

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย

พื้นฐานของการมีพัฒนาการด้านร่างกายที่ดีนั้น คือ การได้รับปริมาณสารอาหารครบถ้วน ตามความต้องการของร่างกาย เพื่ออวัยวะทุกส่วนโดยเฉพาะสมองได้เจริญเติบโตอย่างปกติ อาหาร จึงเป็นเรื่องที่เด็กควรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี เพราะถ้าเด็กได้รับสารอาหารไม่เพียงพอใน ระยะนี้การเจริญเติบโตของสมองจะเป็นไปอย่างล่าช้า เด็กที่สมองเจริญเติบโตช้า จะเรียนรู้เข้าใจ จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้น้อยกว่าเด็กที่สมองเจริญเติบโตตามปกติ นอกจากนี้เราจะสังเกตได้ว่า เด็กที่ ขาดอาหารจะมีอาการหิวโหย อ่อนเพลีย กระวนกระวาย ทำให้ไม่มีสมาธิที่ดี ไม่มีความสนใจ ขาดความกระตือรือร้น ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เด็กเรียนไม่ทันเพื่อน เกิดความท้อถอยและ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อเด็กมาโรงเรียน อาหารกลางวันเป็นมื้อสำคัญของเด็ก โรงเรียนควรจะ จัดให้มีโครงการอาหารกลางวันหรือช่วยเหลือแนะนำให้ผู้ปกครองตระหนักถึงการจัดหาอาหารให้ เด็กมารับประทาน เนื่องจากเด็กวัยนี้ใช้พลังงานในการเล่นและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ การจัดอาหารว่าง

ระหว่างมือ เช่น ผลไม้ หรือนม จะทำให้เด็กได้รับสารอาหารเพิ่มขึ้น และมีการเจริญเติบโตแข็งแรงดีขึ้น นอกจากอาหารแล้ว เด็กที่ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงดี จำเป็นต้องมีการออกกำลังกายและการพักผ่อนอย่างเหมาะสมด้วยการให้อากาศแก่เด็กได้เล่นด้วยการวิ่ง กระโดด ปีนป่ายโดยจัดเตรียมเครื่องเล่น ที่ปลอดภัย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายอย่างดีการเอาใจใส่ดูแลเมื่อเด็กเจ็บป่วยก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน เพราะเป็นเหตุให้การเจริญเติบโตของเด็กชะงักได้ ฉะนั้นการดูแลเด็กให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอจะช่วยให้เด็กมีความต้านทานโรคได้ดี

อนึ่ง เรื่องของการป้องกันอันตรายอุบัติเหตุเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองและครูจะต้องเอาใจใส่ อุบัติเหตุบางอย่างอาจทำให้เด็กเจ็บป่วยพิการหรือเสียชีวิตได้ อุบัติเหตุที่เด็กวัย 3 - 6 ขวบได้รับมักเป็นอุบัติเหตุจากสารเคมี พิษ ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การพลัดตกจากที่สูง ของมีคม เครื่องไฟฟ้า ยา สถานที่ลื่นตา บ่อน้ำ คู่ม่น้ำ เป็นต้น การที่ทราบว่าเด็กเจริญเติบโตสมวัยหรือไม่ทำได้โดยการชั่งน้ำหนักมาตรฐานของกรมอนามัย สามารถใช้เป็นเกณฑ์เทียบได้ว่าเด็กที่มีอายุใด ควรจะมีน้ำหนักเท่าไร จะถือว่าปกติถ้าเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ แสดงว่ามีปัญหาซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของ การขาดอาหารหรือจากโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าหากทิ้งไว้จนถึงขั้นรุนแรงพัฒนาการด้านต่าง ๆ จะชะงักไปด้วย

5. การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการจำ การรู้สึก การรู้คิด การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา การที่เด็กมีความสามารถดังกล่าวได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาไปตามขั้นตอนซึ่งเริ่มด้วยการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือการจับต้อง การเห็น การได้ยิน การรู้รส และการได้กลิ่น เด็กที่ได้รับสิ่งกระตุ้นเร้าประสาทสัมผัสทั้ง 5 มาก จะมีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติที่ได้รับสิ่งกระตุ้นเร้าน้อยตามธรรมชาติแล้วเด็กมีสัญชาตญาณที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา หากผู้ใหญ่ไม่ไปขัดขวางหรือทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายเสียก่อน เด็กจะมีการพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างรวดเร็ว การกระตุ้นเร้าประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเด็ก เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญานั้นแตกต่างกันตามวัยของเด็ก เช่น เด็กแรกเกิดถึง 6 เดือน การกระตุ้นเร้าทางการสัมผัสจับต้องการเห็นและการได้ยินเป็นสิ่งสำคัญมาก พ่อแม่จึงควรหาของที่มีสีสันมาห้อยแขวนให้เด็กดู โอบอุ้มพุดกับลูกด้วยความรัก จะทำให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ด้านอยู่เสมอเด็กอายุ 3 - 6 ขวบ เป็นเด็กที่อยู่ในวัยที่มีความสามารถในการใช้ภาษาดีขึ้นมาก เด็กจะรู้จักคำ และความหมายของคำมากขึ้น รู้จักเล่าเรื่องสั้น ๆ และสามารถเขียนภาพที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นถ้าเราสังเกตการเล่นของเด็กวัยนี้จะเห็นว่าเด็กมีความคิดริเริ่มในสิ่งที่เขาทำ เช่น การต่อบล็อกเป็นรูปต่าง ๆ การใช้คำพูดตามจินตนาการ และการเล่นสมมติ เป็นต้น เด็กจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองให้มี

อิสระในการเล่น การจัดหาสิ่งแวดล้อม และอุปกรณ์บางอย่างไว้ให้เด็ก เช่น ขวดพลาสติก
กล่องกระดาษของเหล่านี้เป็นของเล่นที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้
อย่างดี ของเล่นที่ส่งเสริมสติปัญญาให้เด็กควรเป็นสิ่งที่เด็กเล่นแล้วมีโอกาสเรียนรู้ในเรื่อง ขนาด สี
น้ำหนัก รูปร่าง เพื่อให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้และสังเกตมากขึ้น อันเป็นพื้นฐานในการเรียนภาษา
คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เมื่อ เด็กโตขึ้น

6. การส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

พื้นฐานของการมีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีเริ่มต้นที่การอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เด็กอยู่ในวัย
ทารก วัยนี้ป็นวัยที่เด็กต้องการความรัก ความอบอุ่น และความปลอดภัย เมื่อเด็กอายุ 1 - 3 ขวบ
เด็กจะต้องการโอกาสแสดงความสามารถต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น การเดิน วิ่ง แต่งตัว รับประทานอาหาร
เป็นต้น การที่ผู้ใหญ่ให้โอกาสเด็กช่วยตัวเอง จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง ฉะนั้น
เมื่อเด็กทำอะไรได้ ผู้ใหญ่ต้องชมเด็กเพื่อให้เด็กมีกำลังใจ มีความกล้าและภาคภูมิใจในตัวเองเมื่อ
เด็กอยู่ในวัย 3 - 6 ขวบ เด็กจะอยู่ในวัยเริ่มอยากรู้อยากเห็น โดยการซักถาม สืบถาม ทดลอง การเปิด
โอกาสให้เด็กมีอิสระในการใช้ความคิด และแสดงความรู้สึกนึกคิดของเขาจะทำให้เขาเห็นว่าตัวเขา
มีความสำคัญ และมีความหมายต่อผู้อื่น เช่น ช่วยแม่ถูบ้าน ซักผ้า ช่วยพ่อดัดไม้ สิ่งนี้จะช่วย
ให้เด็กมีนิสัยส่วนตัว และสังคมที่ดี คือสนใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่นขึ้นไม่รังเกียจ และรู้ว่า
ตนเองมีประโยชน์การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กวัยนี้ คือ การดูแบบอย่างจากผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด ฉะนั้น
ผู้ใหญ่จำเป็นต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีเหตุผล และความสม่ำเสมอในการอบรม เด็กวัย 5 -
6 ขวบ จะได้รับประสบการณ์ทางสังคมในการเล่นกับเพื่อน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องการ แบ่งปัน
แลกเปลี่ยน รอคอย ช่วยเหลือผู้อื่นตามสมควร อีกทั้งยังเป็นการรู้จักปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และกติกา
ง่าย ๆ นอกจากนี้เด็กควรจะได้เรียนรู้บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว และบุคคลที่
เกี่ยวข้องด้วย

7. การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ

การส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการทางอารมณ์ตามปกติ นั้น ผู้ใหญ่ต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง
และปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมตามโอกาส การที่เด็กแสดงความก้าวร้าวรุนแรงมักจะเกิดจาก
ความโกรธของเด็ก บางครั้งเราจะต้องยอมรับว่าเด็กก็มีความรู้สึกต่าง ๆ ได้ เช่น พอใจ รัก ชอบ
เกลียด โกรธ จึงต้องพิจารณาว่าพฤติกรรมบางอย่างเป็นพฤติกรรมปกติที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กเป็น
ครั้งคราวได้ การด่วนตัดสินว่าเด็กผิดและลงโทษเด็กด้วยอารมณ์ โดยไม่ศึกษาสาเหตุจึงเป็นผลเสีย
ต่อเด็กอย่างมาก ทำให้เด็กรู้สึกเก็บกดและหาทางออกกับบุคคลอื่น ๆ และสิ่งต่าง ๆ เช่น รังแกน้อง
ทำลายของ ทำร้ายสัตว์ เป็นต้น อารมณ์ที่มั่นคงของผู้ใหญ่เป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะทำให้เด็ก
ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง ผู้ใหญ่ไม่ควรวางระเบียบไว้มากเกินไป เมื่อเด็กทำดีควรสนับสนุนด้วย

การยกย่องชมเชย เมื่อต้องการให้เด็กทำอะไรควรใช้วิธีบอกอย่างดี ๆ ด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ควรออกคำสั่งด้วยอารมณ์เพราะจะทำให้เด็กไม่พอใจและต่อต้านได้ที่โรงเรียนครูควรเป็นผู้มีบทบาทต่อเด็กมากในเรื่องนี้ ความเข้าใจของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจของเด็ก ๆ ที่มีปัญหาจากที่บ้าน เมื่อมาโรงเรียนครูไม่ทราบและไม่สนใจเด็ก จะทำให้ปัญหาของเด็กถูกละเลยทอด และเป็นปัญหาติดตัวที่แก้ไขได้ยาก หรือหมดทางแก้ไข ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่มีผลต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพราะเด็กที่อยู่ในวัยนี้จะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียน การดำเนินการของโรงเรียนทั้งสิ่งแวดล้อม บุคลากร การเรียนการสอนและอื่น ๆ ย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน

สุรางค์ โค้วตระกูล (2533, หน้า 57 - 61) ได้กล่าวถึง ลักษณะพัฒนาการของเด็กก่อนอนุบาล (อายุ 3 - 6 ปี) ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัยนี้มีความก้าวหน้ามากทั้งทางด้านรูปร่างโดยทั่วไป ทั้งกล้ามเนื้อ และกระดูก ซึ่งสรุปได้ทั่ว ๆ ไปดังนี้

1.1 เด็กวัยนี้สามารถที่จะบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี เดินได้อย่างคล่องแคล่วและสามารถวิ่งและกระโดดได้ ฉะนั้น เด็กวัยนี้จะไม่ค่อยอยู่นิ่ง จึงจำเป็นที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วิ่ง ปีนป่าย และกระโดด แต่ไม่ควรจะให้อิสระมาก ครูควรจัดกิจกรรมที่ครูสามารถควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง และเนื่องจากเด็กวัยนี้ใช้พลังงานมากในการกระโดด ปีนป่าย และวิ่ง ครูจึงจำเป็นที่จะต้องจัดตารางสอนให้เด็กพักผ่อนด้วย

1.2 พัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่ มีความก้าวหน้ามากกว่าพัฒนากล้ามเนื้อย่อย ฉะนั้น จะเห็นได้จากเด็กเล็กที่อายุราว ๆ 3 - 4 ปี จะจับดินสอไม่ถนัด แต่ก็ยังสามารถที่จะวาดวงกลม หรือรูปทรงเรขาคณิตบางอย่างได้แต่ไม่เรียบนัก แต่ยิ่งเด็กอายุมากขึ้น ก็จะสามารถทำได้ดีขึ้นตามลำดับ ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเห็นได้ชัดในทักษะบางอย่าง เช่น ผูกเชือกกรองเท้าหรือติดกระดุมเสื้อ ครูควรพยายามที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เด็กจะต้องใช้กล้ามเนื้อย่อย

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือยังไม่สมบูรณ์นัก เด็กวัยนี้ยังมีความลำบากในการที่จะโฟกัสสายตา หรือเพ่งดูวัตถุที่เล็ก ๆ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้จึงควรพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ต้องการความละเอียด ประณีตตัวหนังสือที่เขียนให้เด็กวัยนี้อ่านควรเขียนตัวโต ๆ

1.4 ความแตกต่างระหว่างเพศ เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย จะเห็นได้ชัดว่า โดยทั่วไปเด็กชายจะมีรูปร่างโตกว่าเด็กหญิง แต่เด็กหญิงมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการทางด้านร่างกาย มากกว่าทุกด้าน เป็นต้นว่า พัฒนาการทางกล้ามเนื้อย่อย สามารถจับของเล็กได้ดีกว่าเด็กชายมาก ครูควรระวังไม่ให้เกิดการแข่งขันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง เกี่ยวกับทักษะที่จะต้องใช้กล้ามเนื้อย่อย

1.5 แม้ว่าเด็กวัยนี้จะสามารถใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ดีขึ้นตามอายุ เช่น ในการโยนลูกบอล เด็ก 3 ขวบจะยังทำไม่ได้ แต่ประมาณร้อยละ 20 ของเด็กอายุ 4 ขวบ จะทำได้ดี และเมื่ออายุ 5 ขวบ จะทำได้เร็ว ๆ ร้อยละ 74 ความสามารถในการปีนและกระโดดก็จะเป็นไปตามอายุ แต่สิ่งที่ควรระวังในวัยนี้ก็คือ ศีรษะ เพราะกระดูกกระดูกโหลกศีรษะของเด็กยังอ่อน เวลาศีรษะกระทบของแข็งหรือในการสู้กัน โดยให้ส่วนศีรษะกระทบกัน ก็อาจจะเป็นอันตรายด้วยครูจะต้องอธิบายให้เด็กในวัยนี้ฟังเพื่อเด็กเองก็จะได้รู้จักระวังตนเอง

1.6 ความถนัดในการใช้มือของเด็ก จะเห็นได้ชัดในวัยนี้ เด็กที่ถนัดมือซ้ายมักจะถูกล้อเลียน หรืออาจจะถูกพ่อแม่บังคับให้ใช้มือขวา ครูควรระวังสังเกตความถนัดของเด็กและควรอธิบายให้เด็กที่ถนัดซ้ายและเพื่อน ๆ ทราบว่าการถนัดซ้ายเป็นของธรรมดา คนถนัดซ้ายไม่ได้ผิดปกติด้วยการยกตัวอย่างบุคคลที่เก่งและมีชื่อเสียง เช่น ไมเคิล แอนเจโล ศิลปินของ อิตาลีคนที่มีความชื่อเสียงของโลก

2. พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาโดยทั่วไปขอให้อ่านทฤษฎีของพือาเจต์ สำหรับลักษณะเฉพาะของพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาในวัยนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่ใช้สัญลักษณ์ได้ สามารถที่จะใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของวัตถุ และสถานที่ได้ มีทักษะในการใช้ภาษาอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถที่จะอธิบายประสบการณ์ของตนได้ ฉะนั้น การจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสนำเสนอหน้าชั้นเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง แต่ครูควรพยายามส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสเท่ากัน

2.2 เด็กวัยนี้สามารถที่จะวาดภาพพจน์ในใจได้ การใช้ความคิดคำนึงหรือการสร้างจินตนาการและการประดิษฐ์ เป็นลักษณะพิเศษของเด็กในวัยนี้ ถ้าครูจะส่งเสริมให้เด็กใช้การคิดประดิษฐ์ในการเล่าเรื่อง หรือการวาดภาพ ก็จะช่วยพัฒนาการด้านนี้ของเด็ก แต่บางครั้งเด็กอาจจะไม่สามารถแยกสิ่งที่ตนสร้างจากความคิดคำนึงจากความจริง ครูจะต้องพยายามช่วยแต่ไม่ควรจะให้การลงโทษเด็กว่าไม่พูดความจริง เพราะจะทำให้เป็นการทำลายความคิดคำนึงของเด็กโดยทางอ้อม

2.3 เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีความตั้งใจที่ละเอียดอย่าง หรือยัง ไม่มีความสามารถที่จะพิจารณาหลาย ๆ อย่างผสมกันซึ่ง พือาเจต์ กล่าวว่า เด็กจะไม่สามารถที่จะแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่างปนกัน ยกตัวอย่างการแบ่งกลุ่มของวัตถุที่มีรูปร่างทรงเรขาคณิตต่าง ๆ กัน เช่น สามเหลี่ยม วงกลม ฯลฯ จะต้องแบ่งโดยใช้รูปร่างอย่างเดียว เช่น สามเหลี่ยมอยู่ด้วยกัน และวงกลมอยู่กลุ่มเดียวกัน ถ้าผู้ใหญ่จะรวมวงกลมและสามเหลี่ยมผสมกัน โดยยึดสีเดียวกัน เป็นเกณฑ์ เด็กวัยนี้จะไม่เห็นด้วย

2.4 ความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับการเปรียบเทียบน้ำหนัก ปริมาตร และความยาวยังค่อนข้างสับสน

ดั่งที่ พือาเจต์ (Piaget, 1989, pp. 824 - A) กล่าวว่า เด็กยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสาร (Conservation) และความสามารถในการจัดลำดับ (Seriation) การตัดสินใจของเด็กในวัยนี้ขึ้นกับการรับรู้ ยังไม่รู้จักใช้เหตุผลครูที่สอนเด็กในวัยนี้จะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาส่งเสริมให้เด็กมีสมรรถภาพ โดยพยายามเปิดโอกาสให้เด็กวัยนี้มีประสบการณ์ค้นคว้าสำรวจสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับครู และเพื่อนวัยเดียวกัน และพยายามให้ข้อมูลย้อนกลับเวลาที่เด็กทำถูกหรือประสบความสำเร็จ และพยายามตั้งความคาดหวังในสัมฤทธิ์ผลให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน

3. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่นักจิตวิทยาพัฒนาการอีริกสัน (Erikson) เรียกว่า เป็นวัยการเป็นผู้คิดริเริ่ม - การรู้สึกละอาย (Initiative vs Guilt) เป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลังงานที่จะเริ่มงาน มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ชอบประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้ใหญ่ เช่น บิดา มารดาหรือครู ควรจะพยายามช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าดุหรือห้าม เพราะการดุและห้ามอาจจะทำให้เด็กมีความขัดแย้งในใจและรู้สึกผิด ทำให้เด็กเก็บกดความคิดริเริ่ม ฟรอยด์ ได้กล่าวว่า เป็นวัยที่เด็กมีปมเอดิปัส และพยายามที่จะหาวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งในใจ โดยการเลียนแบบพฤติกรรมพ่อหรือแม่ที่มีเพศเดียวกับตน ฉะนั้น ในระยะสุดท้ายของวัยอนุบาลราว ๆ 5 ขวบ เด็กชายและหญิงจะเริ่มแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงความแตกต่างระหว่างเพศ

สรุป พัฒนาการเด็กจะเกิดขึ้นได้ดีต้องอาศัยสิ่งเร้า เพื่อให้การเจริญเติบโตสัมพันธ์ไปกับการพัฒนาการของเด็กด้วย โดยมีปัจจัย คือ อาหาร ความรักความเอาใจใส่ การเล่น การฝึกทางภาษา ภาวะแวดล้อม

ประวัติโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา

สถานที่ตั้ง

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นโรงเรียนระดับอนุบาล สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์มูล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีเนื้อที่ 5 ไร่ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติความเป็นมา

พ.ศ. 2524 - 2525 ได้จัดตั้งเป็นโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โดยอาจารย์สาวิตรณ เลหาตรีตานนท์ ใช้สถานที่ที่คณะครุศาสตร์ ของวิทยาลัยจันทบุรี โดยใช้งบประมาณบำรุง การศึกษาของคณะ มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเป็นสวัสดิการแก่อาจารย์ ข้าราชการ และลูกจ้างประจำ

พ.ศ. 2526 - 2527 ได้ย้ายมาเรียนที่อาคารโรงเรียนสาธิต ซึ่งเป็นอาคารที่กู้เงินธนาคารโลก มาสร้าง เพื่อเป็นโรงเรียนสาธิตโดยเฉพาะ มีด้วยกัน 3 อาคาร คือ อาคารเรียน 2 อาคาร อาคาร หอประชุม 1 อาคาร

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนเป็นแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน โดยมี วัตถุประสงค์ ยังเป็นสวัสดิการแก่อาจารย์ ข้าราชการ และลูกจ้างเหมือนเดิม

พ.ศ. 2528 - 2535 ได้เปลี่ยนชื่อจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน เป็นโรงเรียนสาธิต วิทยาลัยราไพพรรณี ตามวัตถุประสงค์ของกรมการฝึกหัดครู

ลักษณะการเรียนการสอน จัดชั้นเรียนเป็น 3 ระดับ คือ

ชั้นบริบาล	รับเด็ก	อายุ	2 - 3	ปี
ชั้นอนุบาล 1	รับเด็ก	อายุ	4 - 5	ปี
ชั้นอนุบาล 2	รับเด็ก	อายุ	5 - 5/6	ปี

รับเด็กภายนอกเข้ามาเรียนร่วมกับบุตรหลานของอาจารย์ ข้าราชการและลูกจ้างของ วิทยาลัยราไพพรรณีมากขึ้น ได้งบประมาณแผ่นดินและงบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา

พ.ศ. 2536 - 2537 ได้มีการปรับและจัดชั้นเรียนเป็น 4 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักสูตรของนักศึกษาโปรแกรมการศึกษาลุ่มวัย ดังนี้

ชั้นบริบาล	รับเด็ก	อายุ	2 - 2/11	ปี
ชั้นอนุบาล 1	รับเด็ก	อายุ	3 - 3/11	ปี
ชั้นอนุบาล 2	รับเด็ก	อายุ	4 - 4/11	ปี
ชั้นอนุบาล 3	รับเด็ก	อายุ	5 - 5/11	ปี

การเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นหลัก เป็นศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา โปรแกรมการศึกษาลุ่มวัย เป็นห้องปฏิบัติการของนักศึกษาของวิทยาลัยราไพพรรณี เอกบรรณารักษ์ คหกรรมศาสตร์ สุขศึกษา ฯลฯ และเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติการของครูอนุบาล โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

พ.ศ. 2538 - 2546 วิทยาลัยราไพพรรณีเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันราชภัฏราไพพรรณี โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยราไพพรรณี จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏราไพพรรณี เปลี่ยนตราจากศักดิเดช ซึ่งเป็นตราประจำองค์ของรัชกาลที่ 7 เป็นตราที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันพระราชทานแก่สถาบันราชภัฏทั่วประเทศ

โดยการเรียนการสอนมุ่งเน้นจัดประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และนำการสอนภาษาจากสิ่งแวดล้อมมาเสริม เป็นศูนย์ฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย เป็นห้องปฏิบัติการของนักศึกษาของสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี เอกบรรณารักษ์ คหกรรมศาสตร์ สุขศึกษา ฯลฯ และเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติการของครูอนุบาลโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป็นศูนย์ฝึกปฏิบัติการของบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่น ตามภาระหน้าที่ของสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2547

สถาบันราชภัฏรำไพพรรณีเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2549

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้มีการปรับการจัดชั้นเรียนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	รับเด็ก	อายุ	3 - 3/11 ปี
ชั้นอนุบาล 2	รับเด็ก	อายุ	4 - 4/11 ปี
ชั้นอนุบาล 3	รับเด็ก	อายุ	5 - 5/11 ปี

ปีการศึกษา 2550 - ปัจจุบัน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้มีการปรับการจัดชั้นเรียนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ชั้นบริหาร	รับเด็ก	อายุ	2/6 - 2/11 ปี
ชั้นอนุบาล 1	รับเด็ก	อายุ	3 - 3/11 ปี
ชั้นอนุบาล 2	รับเด็ก	อายุ	4 - 4/11 ปี
ชั้นอนุบาล 3	รับเด็ก	อายุ	5 - 5/11 ปี

คณะผู้บริหาร ครู และบุคลากร โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. นางคณิต สามี	ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต
2. ดร. หลัทัย อนุสรราชกิจ	รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
3. นางสาวราตรี ถนอมชาติ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณ
4. นางสาวณัฏฐา บุญพิมพ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบุคลากร
5. นางสาวเกศินี ศิริสุนทรไพบูลย์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน
6. นางสาวนิสิตา อยู่อำไพ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป
7. นางสาวดวงเดือน ผลจันทร์	ครูประจำชั้นบริหาร
8. นางสาวสุดา ผลบุญ	ครูประจำชั้นบริหาร
9. นางหทัยชนก แสงสว่าง	พี่เลี้ยงเด็กชั้นบริหาร
10. นางสาวอริยวรรณ วิจิตรานรัตน์	ครูประจำชั้นอนุบาล 1
11. นางสาวสุรีย์ บุญเฉย	ครูประจำชั้นอนุบาล 1

12. นางสาวนพวรรณ คงพริ้ว	ครูประจำชั้นอนุบาล 2
13. นางสาวชาติรัตน์ นุชรักษ์	ครูประจำชั้นอนุบาล 3
14. นายภริวัฒน์ มณีเลิศ	ครูประจำชั้นอนุบาล 3
15. นางสาวพิมณภัทร์ เมธาชัยศิษฐ์	เจ้าหน้าที่ธุรการ
16. นางสาวนงนุช เตรนะกาโย	คณงาน
17. นางงามตา โอภาชาติ	คณงาน
18. นางสุทธิมา	แม่ครัว

การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมด้านการศึกษาของโรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ

รำไพพรรณ (SWOT Analysis)

ผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน

S จุดแข็ง

1. ครูสำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัยทุกคน
2. ครูมีการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
3. โรงเรียนสาธิตมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. มีการจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องตามหลักการการจัดการศึกษาปฐมวัย
5. มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. มีความพร้อมในเรื่องของสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน
7. เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
8. เป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยจึงได้รับการสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัย
9. ผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย

W จุดอ่อน

1. ขาดความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียน
2. ผู้บริหารมีภาระงานมาก
3. ขาดระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน
4. โรงเรียนไม่มีโอกาสขยายตัวไปสู่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. เครื่องเล่นสนามเสื่อมสภาพและชำรุด
6. ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาปฐมวัย
7. การสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับบุคคลภายนอก

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

O โอกาส

1. โรงเรียนมีเครือข่ายผู้ปกครองที่สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนสอน
2. ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กมากขึ้น

T ภาวะคุกคาม

1. บริเวณรอบข้างโรงเรียนสาธิต ฯ มีโรงเรียนอื่นที่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลมากขึ้น

2. การถูกล้ำพิ่นที่ จากหน่วยงานภายในของมหาวิทยาลัย

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้ศึกษาสภาพของโรงเรียนโดยสำรวจวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดบริการการศึกษาของโรงเรียนผลจากการศึกษาสภาพดังกล่าว โรงเรียนจึงได้กำหนดทิศทางพัฒนาโรงเรียนในปีการศึกษา 2553 - 2555 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายดังนี้

ปรัชญา

ส่งเสริมพัฒนาการ วางรากฐานการศึกษา พัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์

วิสัยทัศน์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นโรงเรียนต้นแบบการจัดการศึกษา ปฐมวัย จัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมพัฒนาการกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามศักยภาพและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อยู่บนความพอเพียงและวิถีแห่งประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข วางรากฐานการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาระดับปฐมวัย
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4. ค้นคว้า วิจัย องค์กรความรู้วิชาชีพครูระดับปฐมวัย

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. มีคุณธรรมจริยธรรม และมีจิตสาธารณะ
2. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจอ่อนโยน โอบอ้อมอารี
3. มีทักษะการคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมและ

กล้าแสดงออกเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม

4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีทักษะในการแสวงหาความรู้

5. มีความคิดสร้างสรรค์ รักการทำงาน การอ่าน และการค้นคว้า

6. มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย

7. มีมนุษยสัมพันธ์ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

8. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

9. ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย เคารพคุณค่าศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น

10. มีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

เป้าประสงค์

กลยุทธ์ทางการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ระดับโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม และมีจิตสาธารณะ

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นและมี สัมพันธชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาการจัดกิจกรรมพร้อมกับการเรียนรู้ กระบวนการคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและความแตกต่างระหว่างบุคคล

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาและเผยแพร่สู่สังคมในโรงเรียนใกล้เคียง

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษา ครูและบุคลากร

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ วิชาชีพที่มีคุณภาพ

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. จัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อศักยภาพและการพัฒนาผู้เรียน

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในท้องถิ่น

4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมประสบการณ์เรียนรู้ จัดและส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อ

การเรียนรู้ โดยสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกห้องเรียน เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขในกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีทักษะการคิดสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. พัฒนาเทคนิคการสอนและรูปแบบวิธีการสอน การจัดการศึกษาระดับอนุบาล โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้ปกครองที่ปรารถนาจะให้บุตรหลานได้เรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ กล่าวถึง แนวความคิดในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนอนุบาลโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้

โรงเรียนอนุบาลโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปัจจุบันได้มีการปรับการจัดชั้นเรียนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ชั้นบริบาล	รับเด็ก	อายุ	2/ 6 - 2/ 11	ปี
ชั้นอนุบาล 1	รับเด็ก	อายุ	3 - 3/ 11	ปี
ชั้นอนุบาล 2	รับเด็ก	อายุ	4 - 4/ 11	ปี
ชั้นอนุบาล 3	รับเด็ก	อายุ	5 - 5/ 11	ปี

มีนักเรียนรวมทั้งสิ้นประมาณ 210 คน โดยมีจำนวนนักเรียนห้องละไม่เกิน 30 คนต่อครู 2 คน จำนวนครูทั้งสิ้นประมาณ 8 คน แบ่งเป็นครูประจำชั้นซึ่งสอนหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการครู ที่สอนวิชาหลักต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา และครูวิชาภาษาต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนั้น โรงเรียนก็ประกอบด้วยบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายบริหารและธุรการ ฝ่ายวิชาการและวิจัย ฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายบุคลากร ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายโภชนาการ ฝ่ายบริหารทั่วไป โรงเรียนมีชมรมผู้ปกครองและครูอื่น ประกอบด้วยกลุ่มผู้ปกครองซึ่งอาสาร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียนของโรงเรียน เช่น โครงการ “อาหารดีมีประโยชน์” โครงการ “วันพ่อของเรา” เป็นต้น

หลักสูตร

โรงเรียนอนุบาลโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทาง ให้ครูผู้สอนได้นำไปปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

ครูผู้สอนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำหลักสูตรไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ ความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละคน หลักการจัดการเรียน

การสอนของโรงเรียนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งพัฒนากระบวนการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตนเอง ทางโรงเรียนได้จัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยอิงเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นสำคัญ เช่น หน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตของเรา” หน่วยการเรียนรู้ “สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา” และหน่วยการเรียนรู้ “ชาติไทย” เป็นต้น

นอกจากนั้น ทางโรงเรียนได้จัดการสอนเป็นรายวิชาแก่ผู้เรียนในกลุ่มวิชาการเรียนรู้หลักที่ทางโรงเรียนต้องการมุ่งเน้น อันได้แก่ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวมตลอดถึงกลุ่มวิชาด้านสุนทรียศาสตร์ อาทิ พลศึกษา ดนตรี ศิลปะและการประดิษฐ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและต่อเนื่องกันไปสู่การเรียนระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป
2. เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะทั้ง 4 ด้านของเด็กอันได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
3. เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก พัฒนาทักษะกระบวนการ คิดและการแก้ปัญหา รวมตลอดถึงทัศนคติในทางบวกต่อการเรียน
4. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และอัตรา ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการเฉพาะของแต่ละคน เด็กจะได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ในอัตราการเรียนรู้ ของตนเองในทักษะด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ และดนตรี

ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดของเด็กวัยนี้ คือ ความอยากรู้อยากเห็น และการพยายามทำความเข้าใจต่อโลกรอบตนเอง ด้วยเหตุนี้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้จึงควรเป็นสิ่งแวดล้อมที่ให้ทั้งเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และโอกาสแก่เด็ก ในการฝึกทักษะที่เด็กกำลังให้ความสนใจและเรียนรู้ เช่น การพูดคุย การสื่อสาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูควรส่งเสริมให้เด็กพูด ฟัง ตามความสนใจของเด็ก นอกจากนั้น บุคลากรรอบตัวเด็ก ควรเป็นบุคคลที่ตระหนัก และยอมรับในความสามารถทักษะ และความสนใจที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน เปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาทักษะต่าง ๆ และความสามารถของตนโดยไม่เปรียบเทียบกับบุคคลรอบข้าง เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้ดีถ้าได้รับการส่งเสริมในบรรยากาศของความร่วมมือกัน ไม่ใช่การแข่งขัน

การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่ การนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ในแต่ละห้องเรียนจะประกอบด้วยอุปกรณ์

เทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ ระบบเครื่องฉาย (Projector System) ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

นอกจากนั้น ทางโรงเรียนได้จัดให้มีห้องอาหารที่ทันสมัย และถูกสุขลักษณะเพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้มารยาทสากลในการรับประทานอาหาร โดยอาหารในแต่ละมื้อของวัน ทั้งอาหารว่าง (เช้า - บ่าย) และอาหารกลางวัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งรสชาติ และคุณค่าของอาหารครบทุกหมู่

ลักษณะการจัดชั้นเรียน

ทางโรงเรียนได้ตระหนักว่าเด็กนักเรียนแต่ละคนมีความถนัด หรือศักยภาพ ไม่เหมือนกัน และมีวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ซึ่งครูจำเป็นต้องทำความรู้จักกับนักเรียนทุกคนใน ชั้นเรียนเพื่อจะได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านที่นักเรียนถนัด ขณะเดียวกัน ก็ให้ความช่วยเหลือ หรือกระตุ้นพัฒนาการด้านที่เด็กไม่ถนัด ด้วยเหตุนี้ การจัดชั้นเรียนของโรงเรียนจึงมุ่งเน้นห้องเรียน ขนาดเล็กที่ครูสามารถรับรู้ และเข้าใจพื้นฐานประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคน ได้เป็นอย่างดี ห้องเรียนแต่ละห้องจะมีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 30 คน ต่อครูประจำชั้น 2 คน

ในแต่ละห้องเรียนจะมีเด็กพิเศษ (เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็ก ที่มี ความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กสมาธิสั้น และเด็กออทิสติก) ครูประจำชั้นของแต่ละห้องเรียนทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น โดยทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยกันดูแลรับผิดชอบนักเรียนทั้งหมด

การจัดการเรียนการสอน

มีความเชื่อว่า เด็กสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ทางโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการคิดของเด็กมากที่สุด และมองว่าเด็กจะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาเอง โดยครูจะส่งเสริมให้นักเรียนนำวัสดุต่าง ๆ มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การเรียนรู้ของตนเอง เช่น การปั้นดินน้ำมัน เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน จะอยู่ในรูปของการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยผ่านการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนจะมีโอกาสศึกษาในหน่วยการเรียนนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง มีความสัมพันธ์กับชีวิต และมีความหมาย โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกปัจจุบัน และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็มีการสอนเป็นรายวิชาในสาระวิชาที่ทางโรงเรียนต้องการมุ่งเน้นเป็นพิเศษ เช่น หน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตของเรา” หน่วยการเรียนรู้ “สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา” และหน่วยการเรียนรู้ “ชาติไทย” เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภกร วัฒนพฤชา (2538, หน้า 92) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัฒนพฤชา แผนกอนุบาล ต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดำเนินการจัดการเรียนการสอนควรเน้นด้านวิชาการและเห็นด้วยที่โรงเรียนจัดสอนคอมพิวเตอร์ โดยต้องการให้สอนในชั้นอนุบาล 2 และ 3 ด้าน อาคารเรียนมีความแข็งแรงปลอดภัย ห้องเรียนสะอาด การถ่ายเทอากาศและแสงสว่างเพียงพอการดูแลเอาใจใส่ตลอดจนการใช้คำพูดและการปฏิบัติของครูอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอาหารที่โรงเรียนจัดให้ สำหรับสิ่งที่โรงเรียนควรปฏิบัติ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรเน้นด้านวิชาการรวมทั้งเรื่องลายมือและความถูกต้องในการอ่าน เขียน สื่อการเรียนการสอนควรมีหลากหลายแปลกใหม่ สีสันสวยงาม รอบบริเวณโรงเรียนควรปลูกต้นไม้ใหญ่ และจัดหาเครื่องเล่นให้มีปริมาณเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีประสบการณ์หรือจบทางด้านอนุบาลโดยเฉพาะ อีกทั้งอาหารควรมีคุณค่าตามหลักโภชนาการ

สุมาลี มีพงษ์ (2538, หน้า 84) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่มีชั้นประถมศึกษา เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเลือกโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้าน มีครูผู้สอนมีความรู้ดีทางด้านอนุบาล สดส่วนครูในการดูแลนักเรียนมีจำนวนครูที่เหมาะสม มีการจัดการเรียนการสอนจะมุ่งเตรียมความพร้อมด้านพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพื่อเตรียมความพร้อมไปประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อไป อาคารสถานที่ภายในห้องเรียนและภายนอกมีความสะอาดเรียบร้อยปลอดภัย มีบรรยากาศต่อการจัดการเรียนการสอน คุณครูจะต้องมีการประสานสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองตลอดจนส่งข่าวสารการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและมีการดูแลนักเรียนนอกเวลาเรียนอย่างใกล้ชิด และประการสุดท้าย คือ มีการสอนโดยใช้สื่อประกอบการเรียน

เชาวรัตน์ โทณผลิน (2539, หน้า 74) ได้ศึกษาปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ปัจจัยด้านบทบาทครู ปฐมวัย ได้แก่ ครูมีกิริยาท่าทาง การพูดจาต่อนักเรียนเหมาะสม ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้บ้าน ปัจจัยด้านการบริหารโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีการอบรมสั่งสอนโดยส่งเสริม กิริยามารยาท และจริยธรรมที่ดีให้กับนักเรียน ปัจจัยด้านการจัด

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน อาคารและสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนมีการดูแลรักษาความสะอาดของ อาคารสถานที่ เช่น ห้องน้ำ ห้องเรียน ห้องนอน ห้องอาหาร ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านค่าธรรมเนียม การเรียน ได้แก่ อัตราค่าธรรมเนียมการเรียนต่าง ๆ มีความเหมาะสมเป็นเกณฑ์การตัดสินใจของผู้ปกครองน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ

วศิน ปาลเดชพงศ์ (2539, หน้า 89) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อ โรงเรียนอนุบาลเอกชน: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลก้องหล้า กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครอง มีความพึงพอใจ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาการให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้
2. จัดมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้นในห้องเรียน
3. จัดหาครูที่มีอายุอยู่ระหว่าง 20 - 40 ปี และควรผ่านการอบรมหรือศึกษาด้าน การอนุบาลมาโดยเฉพาะ และจัดพี่เลี้ยงให้กับเด็กในแต่ละชั้นเรียน
4. รายงานผลพัฒนาการของนักเรียนทุกครั้ง ติดต่อกับผู้ปกครองทั้งทางจดหมายและ โทรศัพท์และผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้
  - 4.1 จัดให้มีอุปกรณ์และสื่อการสอนต่าง ๆ เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน
  - 4.2 มีสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น มีห้องเฉพาะสำหรับวิชาต่าง ๆ ติดตั้งเครื่องปรับอากาศในห้องเรียนและมีสถานที่ตั้งอยู่ในที่ชุมชน การคมนาคมสะดวก และ
  - 4.3 มีการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนปีละ 1 ครั้ง

ฐิติพร อนุะมาน (2539, หน้า 70) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนใน โรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นในการส่งเด็ก เข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชน ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อันดับสูงสุดแต่ละด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน และด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง มีดังต่อไปนี้ คือ ครูสอนให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ครูที่สอนนักเรียนอนุบาลแต่งกายสะอาดเรียบร้อย สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นระเบียบสวยงาม ร่มรื่น โรงเรียนสอนให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือตนเอง ผู้บริหารและครูต้อนรับผู้ปกครองด้วยไมตรี จิตที่ดี ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน ส่วนทางด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองที่มี รายได้ในระดับ ปานกลางและระดับสูงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่แตกต่างจากผู้มีรายได้ระดับ ต่ำกว่า

วาม คุณยากร (2540, หน้า 201) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับอนุบาล ต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์: กรณีศึกษา โรงเรียนบรรจงรัตน์ จังหวัดลพบุรี จากกลุ่มประชากรเป็นผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบรรจงรัตน์ แผนกอนุบาล ประจำปีการศึกษา 2539 จำนวน 600 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยต้องการให้เน้นวิชาการในระดับอนุบาลปีที่ 3 เพื่อเตรียมขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และควรมีการสอนคอมพิวเตอร์สำหรับเด็กอนุบาล คุณลักษณะของนักเรียนของโรงเรียนทุกด้านเน้นครูอนุบาลต้องจบเอกอนุบาลโดยเฉพาะ ครูอนุบาลควรมีเมตตา กรุณาและรักเด็กด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ควรมีการประชุมพบปะผู้ปกครองให้มากขึ้น และสภาพห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ การถ่ายเทอากาศดี มีลมพัดผ่าน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเน้นความปลอดภัย สะอาด และมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

วิชุลดา งามปลอด (2540, หน้า 93) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล โดย

1. ด้านการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอน คาดหวังให้เน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนต่อในระดับประถมศึกษา โดยเสริมให้กล้าแสดงออกและมีทักษะในการติดต่อกับผู้อื่น การให้การบ้านควรให้ทุกวันเป็นการคิดตัวเลข คัดพยัญชนะ เสริมทักษะทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษเน้นคุณธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร
2. ด้านครูผู้สอนคาดหวังให้ครูเอาใจใส่ต่อเด็ก มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก กรณีที่เด็กมีปัญหาการเรียน ครูควรเชิญผู้ปกครองมาพบ เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือนักเรียน ระดับการศึกษาของครูไม่จำเป็นต้องสาขาอนุบาลแต่มีความสามารถสอนได้หรือผ่านการอบรมด้านอนุบาล และเมื่อเด็กเลื่อนชั้นควรให้ครูคนใหม่ประจำชั้น
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน คาดหวังให้ใช้สื่อประเภทเสริมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ และกิจกรรมอื่นโรงเรียนควรจัดหาสื่อเองมากกว่าที่จะให้ผู้ปกครองช่วยเหลือ
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม คาดหวังให้มีห้องเรียน ที่สะอาดถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทสะดวก มีเครื่องเล่นสนามไว้ในที่ที่เหมาะสม
5. ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่น ๆ คาดหวังให้มีการจัดบริการอาหารว่าง และอาหารกลางวันให้ ถูกต้องตามหลักโภชนาการ อาคารเรียนอนุบาลควรเป็นเอกเทศแยกจากอาคารอื่น โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมชมกิจกรรมของนักเรียน

6. ด้านการประเมินผล คาดหวังให้ทำการประเมินผลเดือนละครั้งโดยใช้วิธีการตรวจผลงานเด็กและการสังเกตและนำเอาผลการประเมินไปพัฒนาเด็กให้ดีขึ้น

วรสิทธิ์ สฤทธอภิกฤษ (2542, หน้า 69) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลของโรงเรียนเอกชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับอนุบาลของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตบางกอกน้อย ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ไม่ห่างจากชุมชน มีการคมนาคมสะดวก โรงเรียนจะต้องเน้นการอ่านออกเขียนได้ มีการประกันอุบัติเหตุให้นักเรียน การเก็บค่าธรรมเนียมเหมาะสมกับคุณภาพของโรงเรียน และมีบุคลากรเอาใจใส่ต่อนักเรียน ในด้านความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาผู้ปกครองเห็นว่า ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและเน้นให้อ่านออกเขียนได้เน้นวิชาการเพื่อเตรียมเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านบุคลากร ครูควรมีประสบการณ์มีวุฒิปริญญาตรีทางด้านอนุบาลโดยตรง ด้านอาคารสถานที่ ควรมีสถานเล่นกลางแจ้งเพียงพอมีอุปกรณ์และห้องที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมครบถ้วน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ควรจัดให้มีการประชุมและให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียนมากขึ้น

สายชน หมวกเหล็ก (2542, หน้า 78) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนมากที่สุดคือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนและให้การบ้านสม่ำเสมอ
2. ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียนเน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้เด็กอ่าน เขียน คิดคำนวณได้
3. ปัจจัยเกี่ยวกับการบริการอาหารและสุขภาพ ได้แก่ การจัดบริการอาหารเสริมและอาหารกลางวันที่สะอาดและถูกหลักโภชนาการ และมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน
4. การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
5. ปัจจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนช่วยเหลือผู้ปกครองโดยแบ่งชำระค่าเทอมได้ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

6. ปัจจัยเกี่ยวกับที่ตั้ง ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่แหล่งที่สะดวกในการเดินทาง รับ - ส่งนักเรียน และตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีกลิ่น เสียง หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอยู่ข้างเคียง สำหรับปัจจัยการบริการอื่น ๆ ได้แก่ สระว่ายน้ำ และห้องนอนปรับอากาศ มีผลต่อการตัดสินใจน้อยกว่า 5 ปัจจัยดังกล่าว

สุภารัตน์ แซ่ซี (2542, หน้า 56) ได้ศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ คาดหวังในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนมุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมเพื่อศึกษาต่อไปในระดับชั้นประถม ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ทำให้เด็กเกิดความรักและไว้วางใจมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนควรมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะกับเด็กอนุบาล ห้องเรียนมีบรรยากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ ครูต้องแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองทราบสม่ำเสมอและมีการเอาใจใส่ความปลอดภัยในการ รับ - ส่งนักเรียน

สรุปว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพัฒนาการของเด็กในช่วงแรกนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของเด็กสูงขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น นโยบายการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารและครู

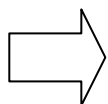
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยเฉพาะหลักการ การจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีคุณภาพให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

ตัวแปรต้น

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ
2. อายุ
3. การศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้

ตัวแปรตาม

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนอนุบาลโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
ด้านการบริหารงานโรงเรียน

1. ด้านงานวิชาการ
2. ด้านบุคลากรของโรงเรียน
3. ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน
5. ด้านกิจการนักเรียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย